

Mediální obraz islámu v České republice

Bakalářská práce

Studijní program:

B0114A300069 Základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání

Studijní obory:

Základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání
Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

Autor práce:

Anna Kasáčová

Vedoucí práce:

doc. PhDr. David Václavík, Ph.D.
Katedra filosofie

Zadání bakalářské práce

Mediální obraz islámu v České republice

Jméno a příjmení: **Anna Kasáčová**
Osobní číslo: P19000228
Studijní program: B0114A300069 Základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání
Specializace: Základy společenských věd se zaměřením na vzdělávání
Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání
Zadávací katedra: Katedra filosofie
Akademický rok: **2020/2021**

Zásady pro vypracování:

Cílem mé bakalářské práce je rozbor českého veřejného a mediálního pohledu na vybraná témata svázaná s islámem ve srovnání s pohledem odborníků na islám. Využitím kontrastivní metody se pokusím poukázat na možnost dezinterpretací, kterých se v souvislosti s mediální prezentací islámu mohou česká média dopouštět.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

Bronislav Ostřanský – Atlas muslimských strašáků
Bronislav Ostřanský – Islamofobie po Česku
Daniel Topinka – Muslimové v Česku: etablování muslimů a islámu na veřejnosti
Daniel Topinka – výzkumná zpráva: Integrovaný proces muslimů v České republice
Jiří Břečka, Miloš Mendel – Islám a České země
Luboš Kropáček – Duchovní cesty islámu
Luboš Kropáček – Islám a Západ
Miloš Mendel – Muslimové a jejich svět
Ondřej Beránek, Bronislav Ostřanský – Stíny minaretů: islám a muslimové jako předmět českých veřejných polemik

Vedoucí práce:

doc. PhDr. David Václavík, Ph.D.
Katedra filosofie

Datum zadání práce:

11. prosince 2020

Předpokládaný termín odevzdání:

30. listopadu 2021

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. David Václavík, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

28. dubna 2022

Anna Kasáčová

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce doc. PhDr. Davidu Václavíkovi, Ph.D. za čas, který mi věnoval a zejména pak za podnětné rady a konstruktivní kritiku, kterou mi při vedení práce poskytl. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat rodině a přátelům za trpělivost a emoční podporu.

ANOTACE

Cílem mé bakalářské práce je rozbor českého veřejného a mediálního pohledu na vybraná témata svázaná s islámem ve srovnání s pohledem odborníků na islám. Využitím kontrastivní metody se pokusím poukázat na možnost dezinterpretací, kterých se v souvislosti s mediální prezentací islámu mohou česká média dopouštět.

KLÍČOVÁ SLOVA

Dezinterpretace, islám, média, muslimové, Česká republika

ANNOTATION

The aim of my bachelor's thesis is to analyze the Czech public and media perspective on selected topics related to Islam in comparison with the perspective of experts on Islam. Using the contrastive method, I will try to point out the possibility of misinterpretations that the Czech media may commit in connection with the media presentation of Islam.

KEY WORDS

Misinterpretation, Islam, Media, Muslims, Czech Republic

OBSAH

OBSAH	3
ÚVOD	5
1. ISLÁM V ČESKÉ REPUBLICE	7
1.1. HISTORIE ISLÁMU V ČESKÝCH ZEMÍCH	7
1.1.1 Vnímání islámu v novověku.....	10
1.1.2 Vnímání islámu od 19. století.....	12
1.2. ÚSTŘEDÍ MUSLIMSKÝCH OBCÍ V ČESKÉ REPUBLICE.....	14
1.2.1 Cesta ke vzniku Muslimské náboženské obce	14
1.2.2 Vývoj Muslimské náboženské obce	14
1.2.3 Ostatní organizace sdružující muslimy	18
1.2.4 Mediální vnímání organizací.....	19
1.3 KONTROVERZNÍ VÝSTAVBA MEŠIT	20
1.4 PROBLÉMY REGISTRACE MUSLIMSKÉ OBCE	22
2. MEDIÁLNÍ OBRAZ ISLÁMU	24
2.1 MÉDIA	24
2.2 VÝVOJ MEDIÁLNÍHO OBRAZU ISLÁMU V LETECH 2001-2015 V ČR	25
2.2.1 Teroristické útoky z 11. září 2001	25
2.2.2 Teroristické útoky v letech 2004-2005.....	27
2.2.3 Arabské jaro 2010 – 2012	28
2.2.4 Migrační vlna	30
2.2.5 Vzestup Islámského státu	31
2.2.6 Teroristické útoky v Paříži	31
3. ROZBOR MEDIÁLNÍHO OBRAZU ISLÁMU	34
3.1. METODOLOGIE	34
3.2. ANALÝZA SLOV ISLÁM/MUSLIM VE VYBRANÝCH MÉDIÍCH V LETECH 2015-2021	35
3.3 ANALÝZA KLÍČOVÝCH POJMŮ VE VYBRANÝCH MÉDIÍCH V LETECH 2015-2021	38
3.4 ISLÁM JAKO BEZPEČNOSTNÍ HROZBA	43
3.4.1 Hrozba teroristického útoku v ČR.....	43
3.4.2 Propojení terorismu a islámu v médiích.....	45

3.5	ISLÁM JAKO CIVILIZAČNÍ HROZBA	47
3.5.1	Ohrožení v podobě migrace	48
3.5.2	Kulturní odlišnosti	49
3.5.3	Pohled vědecké obce	53
3.6	ISLÁM JAKO PROSTŘEDEK ZNEUŽÍVANÝ V POLITICKÉM BOJI.....	54
3.6.1	Volby v letech 2017-2018	55
3.6.2	Volby do Poslanecké sněmovny 2021.....	57
3.6.3	Shrnutí	57
4.	ZÁVĚR.....	59
5.	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	61
6.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	62

ÚVOD

Vzhledem k tomu, že islám je druhým největším celosvětovým náboženstvím, je pozoruhodné sledovat a podrobit analýze způsoby/metody, pomocí kterých je vytvářen obraz islámského světa ve světě západním a jaké to má poté praktické dopady nejenom na veřejné mínění, ale i na politický diskurz.

Mediálnímu pokrytí islámu přiřkládám mimo jiné i takový význam, že média a mediální obraz jakéhokoliv tématu západní společnosti bývá právě tím hlavním faktorem formujícím veřejné mínění na určitou problematiku, a to se týká i islámu, na což právě v reakci pravidelně následuje odpověď politických představitelů. Ve 20.-21. století se setkáváme s koncepcí médií jakožto čtvrté státní moci, která vznikla reakcí na původní dělbu moci, tj. výkonná, zákonodárná a soudní, a to proto, že média začala plnit – bez ohledu na to, jestli k tomu mají skutečný mandát – roli čtvrtou: roli hlídačského psa ostatních mocí a také roli tvůrce veřejného mínění. Otázkou tak je, zda-li média jakožto čtvrtá státní moc, hlídač demokracie, nesehlala skrze prezentaci pokřiveného obrazu. Stále větší část populace v západním světě konzumuje média v digitální formě, neboť jsou snadno dostupná a zpravidla jsou k nim připojená diskuzní fóra. Díky těmto novým prostředkům mají zpravodajství ještě větší dosah než kdy mohl mít tradiční tisk. Lidé mohou přímo a okamžitě reagovat na zprávy a vyvěsit je všem veřejně k přečtení.

Uvědomuji si, že tištěná média mají v dnešní době menší vliv než kdykoliv předtím a veřejné mínění je ovlivňováno nejvíce ze strany všudypřítomných digitálních médií, avšak nebylo by v mých silách zmapovat tak široko-obsáhlý prostor bez jakýchkoliv regulací, ke kterému jsou potřebné technologie pro zpracovávání dat. Z tohoto důvodu jsem se zaměřila na analýzu dvou nejčtenějších tištěných deníků v České republice, kterými jsou *Mladá Fronta DNES* a *Lidové noviny* v konkrétním časovém úseku od 1. ledna 2015 do 31. prosince 2021. Důvodem k mediální analýze pojmů explicitně spjatých s islámem byla snaha upozornit na možnou nekorektnost českých médií v podobě zaměňování pojmů s islámem spojených, které jsou následně interpretovány do veřejného prostoru. Rozhodně není mým cílem prvoplánově vykreslit média v roli štváčů proti islámu, nýbrž mě dlouhodobě znepokojovaly jisté jevy, konotace a klíčová slova, která se opakovaně objevovala v médiích ve spojení s islámem.

Bakalářská práce v první části zasazuje do kontextu historii islámu na území České republiky s návazností na první přímé kontakty s muslimy, přičemž tato část má i za cíl dokázat, že českým zemím byl a je islám znám po staletí. Dále je vylíčeno postupné etablování muslimské komunity u nás, vrcholící vznikem první organizace zastřešující české muslimy. Opomenuta není ani problematika integrace vyznavačů islámu a proměny v jejím vnímání ze strany většinové společnosti.

V druhé části práce je načrtnuta definice a funkce médií, přičemž na pozadí zahraničních událostí od roku 2001 do roku 2015 je vykreslen vývoj mediálního obrazu islámu v České republice, který formoval a ovlivňoval veřejné mínění občanů České republiky.

Závěrečná část se pak zabývá rozbohem mediálního obrazu islámu v České republice, tj. rozbohem veřejného a mediálního pohledu na vybraná témata spojená s islámem na území České republiky ve vybraném období. Za využití mediální databáze Anopress byla vygenerována slova explicitně spjatá s islámem, která jsou v rámci vzniklých klastrů analyzována s pohledem odborníků na islám.

Cílem mé bakalářské práce je poukázat na možné zkreslování názorů skrze mediální prezentaci islámu v České republice, neboť média mají nepopíratelný podíl na negativním vnímání muslimů u nás, což jak doufám, má práce prokáže.

1. ISLÁM V ČESKÉ REPUBLICE

Islám, jedno ze třech největších monoteistických náboženství, patří na území České republiky mezi náboženství tzv. minoritní. Počet muslimů byl do 19. století na území České republiky zanedbatelný. Ve 20. století, v důsledku uplatňování politiky vůči Blízkému východu, se počet muslimů nepatrně zvýšil a dodnes u nás tvoří stále malou komunitu. Odhadem muslimská komunita zahrnuje 0,1-0,2 % českého obyvatelstva, tj. mezi 10 000-20 000 příslušníky státu, přičemž se ke své víře v roce 2021 přihlásilo pouze 5 132 vyznavačů islámu.¹ Nicméně přesný počet muslimů pobývajících na našem území není znám. Skutečnost, že muslimové se u nás necítí natolik bezpečně, aby se přihlásili ke své víře, komplikuje stanovit jejich přesný počet.² Zkušenost s takto malou komunitou, která se ve většině případů veřejně ke své víře nehlásí, nám neumožňuje jim více porozumět skrze vlastní zkušenost. Lze hovořit spíše o zkušenostech s islámem bez islámu, které se k nám dostávají skrze různé typy sdělovacích prostředků. Je tedy pravdou, že lidé v českém prostředí vědí o islámu velmi málo z čehož pramení jejich strach, který je mnohdy podporován ze strany politiků rozséváním strachu pro své politické ambice, a to se poté projevuje jako překážka české společnosti. Z výše zmíněných řádků je ale zřejmé, že islám a muslimové nepředstavují na našem území nic nového. Lidé se do přímých kontaktů s islámskou civilizací dostávali zprostředkovaně již dříve, různými cestami byli konfrontováni s jejich kulturou, z které mnohdy čerpali a mohli vůči ní již zaujímat své postoje.

1.1. Historie islámu v českých zemích

První informace o islámu vyskytující se na území České republiky sahají do roku 863 n. l., čili až do období Velké Moravy odkud pochází první zmínky z našeho území od křesťanských misionářů Konstantina (Cyrila) a Metoděje. Konstantin byl ve styku s muslimy po celou dobu svých studií v Konstantinopoli a přicházel s nimi do styku i během svých misí, díky čemuž si osvojil základy aramejštiny, které následně využil v diskusích s Agarény/Saracény, tj. muslimy, především Turky a Araby, kteří byli odvážní, moudří a vzdělaní. O prvních zmínkách o islámu pocházejících z našeho území se zmiňuje právě

¹ Český statistický úřad. *Výsledky: Sčítání lidu 2021* [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/vysledky-prvni>

² TOPINKA, Daniel. *Muslimové v Česku: Etablování muslimů a islámu na veřejnosti*. 2016. Barrister & Principal, 2016, 472.

staroslověnský text pojednávající o životě sv. Konstantina, který nám podává informace o jeho vykonaných cestách k Arabům a Chazarům ještě před cestou na Velkou Moravu.³ Součástí staroslověnské legendy o Konstantinovi jsou rovněž úryvky z Koránu, které jsou „přeložené z řečtiny a odvozené z bohaté byzantsko-islámské polemické literatury“ a zprávy o proroku Muhammadovi,⁴ který „uznával Ježíše Krista a jeho neposkvrněné početí“.⁵ Nicméně v období Velké Moravy se uskutečňovaly na našem území první bezprostřední kontakty s muslimy skrze obchodní styky, o nichž nám podávají zprávy arabské prameny. Nutno však dodat, že tyto kontakty byly pouze dočasné, nikoliv trvalé. Velmi nízké množství nalezených islámských mincí na našem území svědčí o nepříliš aktivním obchodu. Tehdejší islámské mince představovaly íránské a samarkandské dirhamy, které byly nalezeny například v Kelči na Moravě.⁶ Ovšem nálezy mincí nejsou dokladem toho, že by existovala islámská komunita, protože právě dirhamy byly z důvodu jejich obsahu kvalitním platidlem, které se na naše území mohlo dostat zprostředkovaně od jiných kupců, kteří je sem dovezli.

Styky s obchodníky přicházejícími z východu probíhaly po obchodní stezce vedoucí přes naše území. Po této stezce přichází navštívit Prahu kolem roku 965 arabsky mluvící židovský kupec Ibrahím Ibn Ja'kúb z islámské Andalusie, od kterého pochází pravděpodobně první historicky doložená zmínka o městě Praze neboli „madínat Frágá“. Je ale důležité zmínit, že Ibn Ja'kúb podával zprávy do své rodné Andalusie o tom, co se děje u nás čili nepřišel šířit islám. Nicméně jeho zpráva o Praze z 10. století, vyskytující se v islámské literatuře, vyvolává značné rozpory mezi historiky z důvodu věrohodnosti a spolehlivosti Ibrahímova popisu Prahy, které se mnohdy přiči s dnešními vědomostmi historiků jak v oblasti kultury, tak i archeologie.⁷

V české literatuře se objevují první zmínky o islámu ve 12. století a jsou spjaty s křížovými výpravami. Ačkoliv se první křížová výprava uskutečnila již v roce 1096 a trvala do roku 1099, tak českých zemí se nijak výrazně nedotkla. K tažení Petra Poustevníka se přidali jeho příznivci z řad Franků, kteří v roce 1096 vpadli do Prahy a za pomoci násilí přinutili Židy k přijetí svátosti křtu. Česká vojska se oficiálně účastnila až druhé křížové výpravy v letech

³ MENDEL, Miloš – BEČKA, Jiří. *Islám a české země*. V Olomouci: Votobia, 1998, 64.

⁴ Více o proroku Muhammadovi – KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Šesté, opravené vydání. Praha: Vyšehrad, 2015, 9.

⁵ MENDEL, Miloš – BEČKA, Jiří. *Islám a české země*, 64.

⁶ MENDEL, Miloš – BEČKA, Jiří. *Islám a české země*, 64.

⁷ OSTŘANSKÝ, Bronislav – MENDEL, Miloš – RATAJ, Tomáš. *Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia, 2007.

1147-1149 pod vedením českého knížete Vladislava II. z rodu Přemyslovců. V byzantské literatuře se můžeme dočíst o neúspěšném bojování českých vojáků v bitvě u Dorylea v Anatolii, avšak nelze spolehlivě hovořit o účasti českých vojsk. Právě byzantský kronikář Kinnam popírá jakoukoliv účast českých vojsk v bitvě s Turky, zatímco český kronikář Vincentius tvrdí, že část českých vojáků byla pobita a zbylá část vojáků zajata. Co naopak spolehlivě víme je skutečnost, že Vladislav II. se rozhodl nepokračovat v tažení do Palestiny a vrátil se zpět do Prahy přes Konstantinopol a oblasti Ruska. Neúspěch českých vojsk přispěl k nedostatečnému zachycení událostí, které byly důležité pro první styky Čechů s byzantskou kulturou. V letech 1189-1192 se česká vojska účastnila ještě třetí křížové výpravy ze které se v kronikách uchovaly pouze strohé záznamy. Styky s východokřesťanskou kulturou zachytil vlastenecký kněz Václav Nejedlý až v roce 1808 v rozsáhlém příběhu *Vojna svatá na Východu* a v roce 1818 v epeji *Vratislav*, které byly publikovány v časopise *Hlasatel český*. Rozsáhlá epická báseň nám podává informace „o bojích křížáků se Saladinem, o dobytí Gazy, jak Saracéni stíhali křesťany tvrdě a o životě na sultánově dvoře“.⁸

V období vrcholného středověku se na našem území začala stále více vyskytovat díla podávající informace o islámském světě. Z počátku se jednalo pouze o různé překlady literárních žánrů jako například legend či románů, které již v té době svým obsahem přispívaly k negativnímu vnímání islámu, protože muslimové byli mnohdy popisováni jako bezbožní barbaři. Tento popis muslimů byl učiněn působivějším v kontrastu s křesťanskými misionáři, kteří šířili víru a dobro v duchu křesťanství. Jeden z prvních dokumentů na našem území podávající rozsáhlejší informace o islámu a proroku Muhammadovi byl *Chronicon Martimiani*, který byl do češtiny přeložen Benešem z Hořovic. Další díla věnující se islámské civilizaci, jejich zakladateli proroku Muhammadovi a persko-tureckým válkám, která byla přeložena do češtiny jsou následující: *Život Machometův* (Bernard z Breidenbachu, přeloženo do češtiny Mikulášem Bakalářem), *Karionova kronika, O věcech a způsobech národu tureckého* (Sixt z Ottersdorfu), *Kronika nová o národu tureckém* (Joannes Leunclavius, přeloženo do češtiny Janem Kocínem z Kocínětu) a další. Ve středověku byl občanům českých zemí přiblížen realističtější obraz islámské civilizace až skrze cestopisy a překlady světových dějin. Zasluhou kronik se dozvídáme, že čeští poutníci jako byli například kanovník Osel či olomoucký biskup Jindřich Zdík putovali k Božímu hrobu již v 11. a 12. století.⁹ Počet věřících, kteří se v tentýž stoletích vydali na cestu do Svaté země byl vyšší, nicméně české

⁸ MENDEL, Miloš – BEČKA, Jiří. *Islám a české země*, 66.

⁹ MENDEL, Miloš – BEČKA, Jiří. *Islám a české země*, 89.

cestopisy současně s podrobnějšími záznamy z průběhů cest se začínají objevovat až v 15. století. Velká pozornost byla věnována cestopisu nesoucímu název *Cesta z Čech do Jeruzaléma a Kaira* v letech 1491-1492, který vznikl na základě převyprávění Martina Kabátníka po jeho putování do Jeruzaléma, jelikož neuměl psát. Adam Bakalář veškeré poznatky Kabátníka z cesty vydává v roce 1539. Cestopis se zabývá nejenom vyličením kladných proměn Konstantinopoli, která v té době byla již 38 let pod nadvládou Osmanské říše, popisem jejích obyvatel a života v ní, ale téměř polovina cestopisu se věnuje popisu Egypta. Krátce po Kabátníkovi byly vydány cestopisy: *Putování léta Páně 1493 k božimu hrobu* (Jan Hasištejnský z Lobkovic), *Cesta z Prahy do Benátek a odtud potom po moři až do Palestiny podniknutá roku 1546* (Přefát z Vlkanova)¹⁰ nebo *Putování aneb cesta z království českého do města Benátek, odtud po moři do země svaté, země Judské a dále do Egypta a velikého města Kairu, potom na horu Oreb na Sinai a Svaté Panny Kateřiny v pusté Arábii* (Kryštof Harant z Polžic a Bezdržic), popisující taktéž cestu k Božimu hrobu s informacemi o Turcích a Arabech.

1.1.1 Vnímání islámu v novověku

Informování o Turcích bylo do 16. století závislé především na médiích, respektive cestopisech, které obsahovaly spíše pozitivně vykreslené změny ve východních oblastech, než-li zastrašující a skličující zprávy jako následující naléhání Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic v traktátu *Carmen adhortatorium ad bellum contra Thurcas*, aby se křesťanští panovníci sjednotili v boji proti Turkům v roce 1499. Negativní obraz Turků, představující strach a hrozbu pro české obyvatelstvo, byl umocněn vydáním *Kosmografie české*, ve které je příslušník Osmanské říše popsán jako „*ukrutný a vztekly pohan, pes Turek, bič Boží, nástroj ďábelský*“.¹¹ Na začátku novověku se tak projevuje turecké nebezpečí, což představuje diametrálně odlišnou zkušenost, než byla ta středověká, kdy islám představoval něco exotického, muslimové byli divní, ale stále hodně daleko.

Obyvatelé českých zemí se dostávají do bezprostředních kontaktů s muslimy z počátku 16. století, kdy si Osmanská říše po prvním vpadnutí do Vídně a jejím obléhání v roce 1529 zajistila kontrolu nad Uhrami a celou jihovýchodní Evropou. Právě v tomto období

¹⁰ Podává pozitivní zprávy o Turcích, kteří se starají o bezpečnost poutníků během cesty po Jaffě a Jeruzalémě

¹¹ MENDEL, Miloš – BEČKA, Jiří. *Islám a české země*, 103.

hovoříme o tzv. tureckém nebezpečí, jelikož kvůli vleklým bojům s Polskem a Habsburskou monarchií se Turci mnohdy ocitali nedaleko českých hranic v oblasti jihovýchodní Moravy.¹² Povědomí obyvatel o přicházejícím nebezpečí bylo utvářeno na základě vzdálenosti od hranic. Do přímých kontaktů se dostávali čeští vojáci o jejichž aktivní účasti ve válce s Turky svědčí například kniha Bohuslava Miltnera *Účast Čechů v obraně Vídne proti Turkům* vydaná v roce 1560. Naopak čím dále lidé bydleli od hranic, tím více měli informace o tureckém nebezpečí zprostředkované médií. Osmanská nadvláda nad Uhrami skončila po neúspěšném obléhání Vídne v roce 1683.¹³ Období tureckého nebezpečí trvajícího přes 150 let zanechalo své stopy v českém jazyce, kdy se začínají objevovat převážně překlady naučných literárních děl zabývajících se tureckou tematikou, ale literaturu mimo jiné obohatila značná část protitureckých pamfletů, kdy nám jako příklad může posloužit pamflet *Sarmacie čili Tragédie o Turkovi na Budyni* podporující rozsévání strachu a nabádající lid k nadšenému boji proti Turkům, jehož autorem je Jan Zajíc z Hazmburku. O tureckých výbojích líčí rovněž Václav Hájek z Libočan ve své *Kronice české*. Toto období dále poznamenalo lidovou kulturu v oblasti jihovýchodní Moravy, kde si dodnes lidé ve slovácké písni *Sobotěnka ide* zpívají „*Sobotěnka ide, aj, co je mně po něj (...) cesta zarubaná k frájarence mojej. Né tak zarubaná jako je zařatá (...) už je moje milá od turka zajatá.*“

V 16. století se také začínají objevovat nové popisy islámského světa, které nám přinášejí osoby pověřené k vykonání diplomatických cest do zemí předního východu, v tomto případě konkrétně do osmanského Turecka. Pro nás nejvýznamnější osobou, která nám přináší zcela nové informace o islámu mající poněkud odlišný charakter než ty dřívější, je Václav Budovec z Budova. Budovec absolvoval několik cest po Evropě za vzděláním, za což byl následně odměněn v roce 1577 v podobě získání místa u císařského poselstva u sultánova dvoru v Istanbulu. Po dobu svého působení na císařském dvoře jako hofmistr, tj. úředník, který měl na starosti ceremonie panovnického dvora a často také přejímal roli garanta výuky panovníkových dětí, se věnoval prohlubování svých znalostí v oblasti arabského a tureckého jazyka, sledoval život obyvatel islámské říše, zaznamenával jejich odlišnou kulturu, přičemž se zajímal o jejich vztahy k náboženství, zvykům, tradicím a okolním státům. Není nám přesně známé, jak dlouhou dobu Budovec pobýval na území Istanbulu. Některé zdroje uvádějí pět let,

¹² Přímé ohrožení se týkalo obyvatel Mikulova, Břeclavi, Bílých Karpat, Uherského Brodu, Uherského Hradiště, Uherského Ostrohu, Veselího nad Moravou a Strážnice

¹³ TOPINKA, Daniel. *Muslimové v Česku...*, 207.

jiné zase sedm let.¹⁴ Spolehlivě ale víme, že po svém návratu do Čech sepsal knihu zabývající se polemikou islámu, *Antialkoran, tj. mocný nepřemožení důvodové toho, že Alkoran turecký z ďábla pochází*, publikovanou v roce 1593. Jedná se o první česky psanou knihu, jejíž cílem bylo přiblížit lidem českých zemí islám jako náboženství, projevy víry, zvyky a polemizovat nad tureckým nebezpečím. To, že nebylo autorovým cílem sepsat antiislámský spis, dokazuje první verze, která nebyla přijata k vydání, neboť se zdálo, že Budovec s islámem spíše sympatizuje, přičemž je zastíněn svou náklonností k islámu a v kritice je velmi umírněný podle Juliuse Glückliche. Z tohoto důvodu Budovec napsal druhou variantu *Antialkoranu* o devatenáct let později, která se díky své ostré kritice k muslimské víře stává nástrojem agitace¹⁵ v 17. století. Budovec psal *Antialkoran* v době, kdy zde bylo akutní ohrožení islámem. V roce 1529 je to první obléhání Vídně Turky a mimo jiné to píše v době, kdy velká část Uherska byla součástí Osmanské říše (z Uherska zůstalo pouze střední a severní Slovensko, západní část dnešního Maďarska). Najednou zde přirovnání „islám jako protipól“ nevystupuje jako nějaká teologická rarita, ale už je to islám jako reálné ohrožení. *Antialkoran* se stal nejčtenějším spisem na téma islám a projevy muslimské víry v dobové Evropě hned po spisu z roku 1547 *L'Alcoran de Maometto, nel quale si contiene la dottrina, la vita, i costumi a le leggi sue*, jehož autorem byl Arrivabene.¹⁶

Od 16. století do 19. století se neudálo nic zásadního. Na konci 17. století Habsburkové dobyli zpátky celé Uhry, přičemž Turky postupně vytlačili. Na konci 18. století a na začátku 19. století Turecko přestává být reálnou hrozbou, ale je označované jako „nemocný muž na Bosporu“.¹⁷ V tento moment celá situace kolem Turků dostává podivný nádech, kdy převládá spíše romantická představa než nebezpečí v podobě ležérního způsobu života, harémů a nic nedělání.

1.1.2 Vnímání islámu od 19. století

Změna nastává v období před první světovou válkou, kdy Rakousko-uherská monarchie, jejíž součástí byly i Země koruny české, uskutečnila intervenci¹⁸ do Bosny a

¹⁴ MENDEL, Miloš – BEČKA, Jiří. *Islám a české země*, s. 91.

¹⁵ Agitace je podněcování, nejčastěji ve smyslu podněcování lidí k tomu, aby něco podnikli, například v politice, kultuře apod.

¹⁶ MENDEL, Miloš – BEČKA, Jiří. *Islám a české země*, 99.

¹⁷ Označení pro Osmanskou říši používané v 19. století

¹⁸ V tomto případě se má intervencí na mysli vojenský zásah, který provedla rakousko-uherská armáda v reakci na nepokoje v Bosně a Hercegovině

Hercegoviny v roce 1878. Výsledkem byla faktická ztráta kontroly Osmanské říše nad územím Bosny a Hercegoviny současně se zavedením dočasné rakousko-uherské správy, která se změnila v trvalou poté, co byla země formálně anektována¹⁹ v roce 1908. Hlavním státním náboženstvím byl na území celého státu katolicismus, ale v době anexe Bosny bylo již možné svobodně vyznávat i jiná náboženství,²⁰ přičemž ta, která měla významné zastoupení a podléhala registraci, mohla mít velký vliv. Bosna byla tvořena velkou komunitou muslimů a v důsledku toho „byl vyhlášen sunnitský islám hanafijského madhabu²¹ dalším státním náboženstvím se všemi právními důsledky v roce 1912“.²² Rakousko-uherské úřady se nepokoušely převahu islámu měnit. Dokonce po zaintegrování bosenské populace do odvodového systému byly zřízeny funkce armádních imámů a bosenské jednotky dostaly vlastní uniformy, které reflektovaly jejich kulturu. Anexe Bosny tak umožnila obyvatelům českých zemí přijít do prvních přímých a trvalých kontaktů s muslimy.

Rakousko zejména po anexi bylo jednou z nejhudších zemí, tudíž tam byla snaha Rakušanů nějakým způsobem zemi ekonomicky povznášet, čehož využila spousta Čechů. Čeští inženýři a architekti odcházejí do Bosny, kde pracují.²³ Opět zde vidíme, že ten kontakt je trochu jiný, ale zároveň tím, jak se Bosna stává součástí Rakouska, tak spousta islámských vyznavačů z Bosny, kterými byli převážně slovanští muslimové, zejména Chorvati a Srbové, kteří konvertovali někdy od 16. století, se z ekonomických důvodů stěhují za lepším životem do Vídně, kam to mají nejbližší. Někteří ale odcházejí na území Čech a Moravy z toho důvodu, že Země koruny české představovaly nejvyspělejší část monarchie. Stěhování se týkalo především studentů a drobných živnostníků typu řemeslník, kteří se dobře integrovali do společnosti a nedocházelo k šíření islámu na našem území. Je ale důležité zdůraznit, že ač je to v zásadě nějaký kontakt, tak přicházeli v nízkých počtech, nikoliv v masách. Jednalo se tedy o období, kdy docházelo k prvním trvalým kontaktům, ale přítomnost muslimů na českém území neměla prakticky žádný vliv na společnost.²⁴

¹⁹ Anexe je akt začlenění území jednoho státu do druhého

²⁰ Katolicismus, kalvinismus, luterství, židovství a islám

²¹ Myšlenkový směr ve Fiqhu čili výkladu islámského práva šari'ý. Dostupné z: KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*, 118-123.

²² *Ústředí muslimských obcí: Historie a současnost* [online]. Brno, 2009, 9.4. [cit. 2021-12-23]. Dostupné z: <http://www.umocr.cz/historiecz.pdf>

²³ Český architekt Karel Pařík se podílel na stavbě knihovny v Sarajevu

²⁴ TOPINKA, Daniel. *Muslimové v Česku...*, 23.

1.2. Ústředí Muslimských Obcí v České republice

Statut Ústředí muslimských obcí přijatý v březnu 2004 představuje základní dokument upravující činnost Ústředí muslimských obcí. Je v něm vyličená povaha a cíle obce, jakož i podmínky členství a struktura řídicích orgánů.

1.2.1 Cesta ke vzniku Muslimské náboženské obce

Rakousko-uherská monarchie se zhroutila na konci 1. světové války, konkrétně to bylo ve stejný den, kdy bylo podepsáno příměří 11. listopadu 1918, když císař Karel I. podepsal listinu, jíž se zříkal výkonu povinností hlavy státu. Avšak ani po pádu Rakouska-Uherska se pohyb muslimů nikterak neomezil. Na ohraničené území nově vzniklé Československé republiky mířily další skupiny balkánských vyznavačů muslimské víry, jejichž počet byl stále nízký. Mnozí sem přicházeli kvůli dříve navázaným vztahům za svými rodinami či přáteli, kteří se již etablovali nebo jim území poskytovalo lepší hospodářské podmínky a s tím spojené vyhlídky do budoucnosti. Balkánští muslimové ale nebyli jediní, kteří po pádu Habsburské monarchie přicházeli na území Československé republiky. Rovněž Svaz sovětských socialistických republik měl velké početní zastoupení muslimů. V tehdejší době na jejich území existovalo mnoho republik, které byly majoritně islámské a tak další poměrně nepočetné skupiny, které k nám směřovaly, byly tvořeny z řad muslimů ze Sovětského svazu.²⁵ Tito muslimové praktikovali náboženské rituály buď individuálně nebo se scházeli na základě národnostní příslušnosti.²⁶ Ke změně dochází ve třicátých letech 20. století, kdy se objevují první tendence muslimských obyvatel začít se sdružovat právě podle náboženského vyznání, které vyústí v založení muslimské obce.²⁷

1.2.2 Vývoj Muslimské náboženské obce

Muslimové na našem území tvořili velmi malou komunitu, přesto na základě jejich impulsů byla založena Muslimská náboženská obec²⁸ v roce 1934. „*Na zrodu Muslimské náboženské obce se podílely čtyři základní komponenty: a) zahraniční muslimové žijící*

²⁵ Z velké části Čerkesové a Tataři

²⁶ Národnostní příslušnost je přináležení k danému národu, který nemusí být ve shodě se státní příslušností, kterou se míní občanství daného státu

²⁷ OSTŘANSKÝ, Bronislav – MENDEL, Miloš – RATAJ, Tomáš. *Islám v srdci Evropy...*

²⁸ Celý název: *Muslimská náboženská obec pro Československo s ústředím v Praze*; arabsky: *El-Itihad el-Islami*

v Československé republice; b) zahraniční islámské instituce; c) zastupitelské úřady některých islámských zemí; d) čeští konvertité.“²⁹ Iniciátory byly tři hlavní postavy, a to egyptský generální konzul Abd al-Hamída al-Bába, muslimský intelektuál původem z Indie Hasan Mírzáchán a český konvertita Mohamed Abdallah Brikcius, kteří se rozhodli myšlenku vzniku prvního institucionálního zastřešení muslimské komunity zrealizovat 8. listopadu 1934. Nejprve bylo potřeba zjistit počet muslimů, kteří by byli ochotní se podílet na rozvoji Muslimské obce, ale průzkumy zabraly více času, než se předpokládalo. Jeden problém představoval fakt, že muslimové se mezi sebou vzájemně neznají a druhý problém tvořily nejasnosti okolo legislativních podmínek pro založení Muslimské náboženské obce. Proto si v prosinci na schůzi stanovili své prvotní cíle, mezi nimiž byla výstavba mešity v Praze, obstarání registrace a schválení československými úřady, které se ale ukázaly být z dlouhodobého hlediska problematické. Výstavba mešity znamenala okamžité zamítnutí, neboť byla podmíněna ze strany magistrátu hlavního města státním uznáním Muslimské obce.³⁰ Načež obec podala 31. prosince 1935 žádost o uznání s chybnou právní úpravou³¹ a spornými body ohledně dodržování zákonů. Přestože žádost byla nejprve přijata a odsouhlasena Ministerstvem školství a národní osvěty, tak mnohé sporné otázky přenechali na rozhodnutí Ministerstva vnitra, jehož schválení bylo konečné pro státní uznání Muslimské náboženské obce. Avšak stanoviska Ministerstva vnitra byla v rozporu s požadavky týkajícími se úředního jazyka v obci, kterým měla být arabština a jako nepřekonatelný se jevil požadavek na uzavírání sňatků a vykonávání pohřbů, který vycházel z práva islámského. Nicméně po dobu vyjednávání Muslimská obec vykonávala formálně náboženské úkony ve věci sňatků a pohřbů dle svého práva.³²

Muslimská náboženská obec byla oficiálně uznána až 18. prosince 1941, jejímž předním představitelem se stal Mohamed Abdallah Brikcius. Jak suverénní, tak i protektorátní státní správa, v tomto případě ministerská rada, měla problém s návrhem na zřízení Muslimské obce, který dle jejich uvážení obsahoval výše zmíněné nejasnosti. Až poté co byly tyto nedostatky odstraněny bylo možné Muslimskou obec zaregistrovat jako občanskou, zájmovou a náboženskou instituci. Datum tohoto schválení se nám ukazuje jako antedatovaný z roku 1989,

²⁹ MENDEL, Miloš – BEČKA, Jiří. *Islám a české země*, 146

³⁰ MENDEL, Miloš – BEČKA, Jiří. *Islám a české země*, 190

³¹ Z dokumentu nebylo zřejmé, zda se Muslimská obec zřizuje pouze na území Čech nebo i na Slovensku, jejíž začlenění by muselo být následováno rozsáhlejšími postupy ve věci zřízení. V žádosti se píše, že působení Muslimské náboženské obce se vztahuje na celou Československou republiku a z tohoto důvodu vyvstal požadavek na přesné teritoriální vymezení.

³² OSTRÁNSKÝ, Bronislav – MENDEL, Miloš – RATAJ, Tomáš. *Islám v srdci Evropy...*

což ale z právního hlediska postrádalo pro Muslimskou obec praktický význam, neboť její existence jakožto právnické osoby byla zneplatněna dekrety prezidenta republiky Edvarda Beneše, který všechny právní akty provedené protektorátní správou prohlásil za neplatné. To následně dávalo prostor k mnohým nejasnostem v novém osvobozeném státě, který se právně vracel do roku 1939, ale reálně již prošel mnohými změnami.

Na existenci Muslimské obce mělo rovněž neblahý dopad odsouzení jejího zakladatele Mohameda Abdallaha Brikciuse (1903-1959).³³ Již v mládí Brikcius projevoval svůj zájem o islámské náboženství a obecně o problematiku s ním spjatou. Využil možnosti cestování a vydal se na několik zahraničních cest do zemí Asie a Afriky, kde přicházel do přímého styku s duchovní praxí. Postupné sblížení a ohromení islámskou vírou bylo natolik silné, že vyvrcholilo přestupem k islámské víře nejspíše 11. února 1933. Brikciusovi bylo během obřadu, kdy přijímal islám za své náboženství, přiděleno muslimské jméno Mohamed Abdallah. Zároveň se u jeho jména můžeme setkávat s titulem v české verzi Hadži, který přináleží každému muslimovi, jenž alespoň jednou za život vykoná pouť do Mekky.³⁴ Je ale faktem, že na jeho osobu je dodnes nahlíženo jako na osobu kontroverzní a zůstává silně spjat s několika prohřešky. Byl usvědčen z rasistických postojů vůči Židům z toho důvodu, že oficiálně odmítl jejich konverzi k islámské víře, čímž mohl zachránit jejich život před transportem do Terezína, protože se právě přimlouval za propuštění příslušníků islámské víry z německých zajateckých táborů a zároveň byl usvědčen z nacistické kolaborace, za což byl také odsouzen k osmiletému odnětí svobody.³⁵ Brikciusovo zatčení následně vedlo k dočasnému pozastavení činnosti Muslimské obce během nacistické okupace, kterou současně opustili významní členové.³⁶

Po druhé světové válce nastal, i v souvislosti s pošpiněnou reputací, útlum Muslimské obce a náboženská instituce se přeměnila spíše ve sdružení kulturní či zájmové. K novému pokusu o oficiální registraci se Muslimská obec odvážila až v době Pražského jara. Než však stihlo proběhnout posouzení žádosti ze strany úřadů, došlo k srpnové invazi vojsk Varšavské smlouvy do země, což definitivně zhatilo šance Muslimské obce na oficiální uznání. Dalším z důsledků srpnové invaze byla emigrace většiny lidí z vedení obce, která měla za následek

³³ Více o jeho životě v cestopise: Brikcius Hadži Mohamed Abdallah. *V září půl měsíce moje pouť do Mekky a Mediny*. Praha: Klub přátel Orientu, 1934.

³⁴ „Povinnost vykonat alespoň jednou za život pouť do Mekky ukládá všem dospělým muslimům, mužům i ženám, koránský příkaz.“ Dostupné z: KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*, 110-113.

³⁵ MENDEL, Miloš – BEČKA, Jiří. *Islám a české země*, 160.

³⁶ Jiří Bečka (1915-2004) byl český orientalista a překladatel z perštiny. Ivan Hrbek (1923-1993) byl taktéž český orientalista, překladatel z arabštiny, který se zasloužil o nepřesnější překlad Koránu do češtiny.

všeobecnou paralýzu mezi zbývajícími členy. Přesto se během komunistického režimu počet muslimů na našem území navýšil. V rámci spolupráce sovětského tábora a Blízkého východu spočívající v navázání a rozvíjení diplomatických a obchodních vztahů byla podepsána řada smluv o masivním exportu zbraní a možnosti vysokoškolského studia předem nestanoveného počtu občanů z arabských zemí v Československu. Arabští studenti zde studovali především technické a vojenské obory, přičemž část z nich se v Čechách usadila či se sem později navrátila.³⁷

Právě studenti, kteří přicházeli v 70. letech a zejména v 80. letech, jsou ti, kteří tvoří dnešní jádro muslimské komunity a taktéž jí dávají jistou specifčnost, protože díky tomu je komunita do značné míry bezproblémová. Jedná se o lidi, kteří jsou relativně dobře sociálně situovaní a integrovaní do společnosti. Oni sami nemají zájem o jakoukoliv radikalizaci a jsou k tomu velmi opatrní, neboť si uvědomují, že i je to ohrožuje jako lidi.

Opětovné obnovení aktivní činnosti Muslimské obce přinesla až změna poměrů po roce 1989, která umožnila svobodný rozvoj náboženských hnutí. V té době bylo nejpočetnější zastoupení muslimů na území Moravy, a právě z toho důvodu se rozhodlo, že budoucí centrum muslimských obcí se přesune do Brna. Již v roce 1991 podala obec novou žádost o oficiální registraci, která ale byla zprvu zamítnuta, neboť obec odmítla vyhovět požadavku úřadů o předložení seznamu deseti tisíc věřících včetně jejich adres³⁸ jednak z toho důvodu, že tento požadavek by nemohla splnit, protože v té době zde působilo zhruba 600 aktivních členů z řad muslimů a dále ze strachu ztráty anonymity českých konvertitů, kteří tvořili jednu desetinu všech aktivních členů.³⁹ Nadále tak bylo zakladatelské úsilí prohlubováno současně s trvale se zvyšujícím počtem muslimů, kdy přibývalo nejenom stále více českých konvertitů,⁴⁰ ale taktéž imigrantů po roce 1989. Důvody pro příchod byly různé, mnohdy se jednalo o studenty, cestovatele, obchodníky, ale i uprchlíky. Muslimskou komunitu také rozšiřovali nově příchozí vyznavači islámu z tzv. třetích zemí,⁴¹ kterým byl například poskytnut pouze azyl nebo hledali

³⁷ TOPINKA, Daniel. *Muslimové v Česku...*, 23.

³⁸ Zákon č. 3/2002 Sb., §11 odst.4 písm. a) Návrh na přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv podle § 7 odst. 1 písm. a) až d) musí obsahovat v originále podpisy tolika zletilých občanů České republiky nebo cizinců s trvalým pobytem v České republice hlásících se k této církvi a náboženské společnosti, kolik činí nejméně 1 promile obyvatel České republiky podle posledního sčítání lidu, s uvedením jejich identifikačních údajů podle tohoto zákona

³⁹ MENDEL, Miloš – BEČKA, Jiří. *Islám a české země*, 160.

⁴⁰ ČERNÝ, Karel. *Nad Evropou Půlměsíc I.: Muslimové v Česku a západních společnostech*. Praha: Karolinum, 2015. 30–31.

⁴¹ Ministerstvo vnitra České republiky: „*Občanem třetí země je občan státu, který není členem EU a není zároveň občanem Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska*“.

místo k trvalému usazení, kdy někteří z nich následně získali české občanství.⁴² V důsledku zvyšujícího se počtu muslimů z různých částí světa se stala komunita rozmanitější, díky čemuž se naskytlo českému obyvatelstvu větší množství příležitostí seznámit se s islámem blížeji. Média ale dlouho fenoménu islámu v České republice nevěnovala pozornost, neboť ze strany veřejného diskurzu nebyl zájem o tuto problematiku.

Ke konečnému uznání Ústředí muslimských obcí došlo až později v roce 2004. Předsedou muslimské obce se v tomto období stává profesor a konvertita českého původu Muhamed Ali Šilhavý, pod jehož vedením došlo nejenom k oficiálnímu uznání organizace ze strany státu, ale i ke značnému vnitřnímu rozvoji obce, která se rozšířila o regionální muslimské obce v Praze a Brně v roce 2007. Na úspěšnou činnost Muhamada Ali Šilhavého navázal po jeho smrti nový předseda iráckého původu Muneeb Hassan Alrawi, který tuto funkci zastává dodnes.

1.2.3 Ostatní organizace sdružující muslimy

Rozrůstající se obec se tak zasadila o první etablování islámu na území České republiky, neboť jejich snahy o rozvoj Muslimské obce a vznik dalších organizací byly úspěšné, čímž dokázali vytvořit nejenom kulturní, ale i institucionální základnu pro své sdružení. Mezi organizace vzniklé po roce 1989, které po své registraci získaly právní statut patří:

- Islámská komunita českých sester, která má vliv v internetovém prostředí a za cíl si klade sbližovat a seznamovat lidi s islámem, přičemž mužům je vstup zamítnut;
- Islámský svaz – klub přátel islámské kultury – organizace zanikla v roce 2020;
- Liga českých muslimů – organizace je v likvidaci od 1. října 2021;
- Liberální muslimové;
- Muslimská unie se zaměřuje na informování veřejnosti objektivními informacemi o islámu a pomoci muslimům se začlenit do společnosti v České republice;
- Všeobecný svaz muslimských studentů a mládeže je určen především pro studenty z islámských zemí v univerzitních městech;⁴³
- Alfirdaus jazyková škola a modlitebna;
- Česko-irácké sdružení – ochrana a zlepšení etnických a menšinových skupin;

⁴² TOPINKA, Daniel. *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt* [online]. 2007. 5 [cit. 2021-12-29]. Dostupné z: www.mvcr.cz ›soubor › integrační-proces-muslimu-v-cr-pilotní-projekt

⁴³ TOPINKA, Daniel. *Integrační proces muslimů v České republice...*, 39-42.

- Česko-arabská společnost – společnost sdružující osoby za účelem prosazování společných zájmů;
- Libanonský klub v České republice – ochrana a zlepšení etnických a menšinových skupin.⁴⁴

Zastřešující organizací Islámské nadace v Praze, Islámské nadace v Brně, Islámského centra v Praze a Islámského centra v Teplicích bylo Ústředí muslimských obcí.⁴⁵

1.2.4 Mediální vnímání organizací

Společnost muslimským organizacím v té době nevěnovala moc velkou pozornost, neboť byly malé a skryté. V zásadě se jednalo o orientální záležitost, ale je důležité zdůraznit, že přestože tady existovaly, tak nikoho nezajímaly ani nepopuzovaly.

Jediný problém nastává v souvislosti s angažmá části českých muslimů za protektorátu, kdy část z nich opravdu spolupracovala a kolaborovala s Němci, což bylo dané tím, že v Němcích viděli někoho, kdo jim pomůže osvobodit Palestinu a kdo jim reálně pomůže od koloniálních mocností jako byla zejména Velká Británie a Francie. Konkrétně je nám znám muslimský představitel Velký muftí⁴⁶ Al-Husajni z Jeruzaléma, který byl ochotný poskytnou arabskou armádu složenou z muslimů říšskému vůdci SS Henrichu Himmlerovi k boji proti Velké Británii. Tato spolupráce zkomplikovala vnímání islámu po válce, kdy islám nevedil z náboženského hlediska, nýbrž proto, že se jednalo o přesvědčení, které se kompromitovalo spoluprací s právě poraženým nepřítelem. V nové době se islám stává skutečně výrazným problémem až po roce 2001, i když už se to drobně objevuje v 90. letech v souvislosti s výstavbou mešit.

⁴⁴ LHOŤAN, Lukáš. *Islám a islamismus v České republice*. 3. rozšířené vydání. V Pstruží: Lukáš Lhoťan, 2019

⁴⁵ TOPINKA, Daniel. *Muslimové v Česku...*, 24.

⁴⁶ Muftí je muslimský vzdělanec, který je kompetentní k vydávání právních dobrozdání. Svou erudicí se vyjadřuje k otázkám nejednoznačným či přímo sporným. Dostupné z: OSTRÁNSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků, aneb, Vybrané kapitoly z "mediálního islámu"*. Praha: Academia, 2014. 117-118.

1.3 Kontroverzní výstavba mešit

Neustálý rozvoj muslimské komunity a rozšiřující se seznam ustanovených organizací znovu vedl k zahájení diskuse o možnosti zřízení první české mešity. Mešita⁴⁷ je v muslimském prostředí všude se vyskytující a sehrává v životě muslima fundamentální roli. „*Je to prostor určený k modlitbám, ale sloužívá též k setkávání komunit, tudíž plní i roli sociální. V současnosti mešity často zahrnují také místnosti určené k pořádání přednášek či knihovny.*“⁴⁸ Mešita bývá mnohdy ztotožňována s modlitebnou, přičemž mešitou se má zpravidla na mysli samostatně stojící objekt, zatímco modlitebny bývají součástí budov, kde se shromažďuje větší počet lidí, například letiště nebo nádraží.

Dominantou mešit je minaret neboli štíhlá věž, ze které muezzin (mu'azzin)⁴⁹ pětkrát denně svolává k modlitbě. Pro vnitřní prostory je důležitý výklenek mihráb, neboť označuje směr k Mekce (qibla), kterým se mají muslimové modlit. Jedinou výjimku tvoří mešita v Mekce,⁵⁰ kde je mihráb nahrazen svatyní Ka'bou, ke které směřují muslimové. Vedle výklenku je umístěna kazatelna pro páteční modlitbu (minbar). Dále jsou součástí umývárny, protože každý muslim musí být před zahájením modlitby rituálně očištěn (tahára), tj. omýt si hlavu, ruce, tvář a nohy.⁵¹

Příliš nevyčnávající muslimská komunita na sebe strhla pozornost právě v souvislosti se zřízením mešit na území České republiky. V 90. letech 20. století se setkáváme se čtyřmi návrhy pro výstavbu mešity ve městech Orlová, Teplice, Brno a Praha. Projekt výstavby v Orlové, ale i v Teplicích byl téměř od počátku předurčen k zamítnutí, neboť v prvním případě se jednalo o návrh s pochybným financováním ze strany Islámského centra v Saúdské Arábii, které se posléze ukázalo jako falešné a v druhém případě byla výstavba zamítnuta z obav rozruchu, který by mešita s sebou mohla přinést současně se zvýšením kriminality v okolí. Jejich odsouzení k neúspěchu bylo nevyhnutelné, přesto se již setkáváme s hlasitě odporujícími projevy na úkor islámu, které jsou umocněny negativními a stereotypizujícími výroky. Poté co deník *Moravskoslezský den* informoval o možné výstavbě mešity v Orlové, byla v reakci na

⁴⁷ Arabsky Al-Masdzid jejíž název je převzat z aramejštiny či utvořen ze slovesného základu sadžada, tj. „padat na tvář před Bohem“

⁴⁸ OSTRÁNSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků...*, 111.

⁴⁹ Muezzin je ten, kdo provádí azán – svolávání k modlitbě. Dostupné z: MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět: o víře, zvyklostech a smýšlení vyznavačů islámu*. Vydání druhé. Praha: Dingir, 2018. 123-124.

⁵⁰ Al-Masdzid al-Hárám – Velká mešita

⁵¹ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*, 93-97.

to sepsána petice, kterou podepsalo zhruba 600 odpůrců. V Teplicích se tak setkáváme se stejným výsledkem, kdy skupina místních křesťanských komunit napsala starostovi veřejně dostupný dopis, v němž se odvolává na křesťanské tradice státu, nikoliv muslimské, které by české kulturní dědictví znehodnocovaly.

Jeden z hlavních cílů Muslimské obce, zřízení mešity, byl tak po několika průtazích úspěšně schválen až v roce 1995 v Brně, kdy inženýr Muníba Hasan zahájil první kroky koupí pozemku ve středu Brna a současně nechal vyhotovit návrh mešity se všemi jí náležejícími architektonickými prvky. Rada městské části Brno-střed žádost zamítla na základě nesrovnalostí s územním plánem města a ochrany veřejné zeleně. Proti tomuto rozhodnutí bylo podáno odvolání ze strany investora, které skončilo v jeho prospěch, čímž tak bylo 24. ledna 1996 rozhodnuto o výstavbě první mešity v České republice. Schválení žádosti bylo podmíněno dodržáním územního plánu města a absencí orientálních architektonických prvků tak, aby objekt nenarušoval urbanistický charakter města. Důraz byl kladen na nepřítomnost minaretu, který doposud nenalezneme na žádné mešitě v České republice,⁵² ale tento prvek není pro mešitu nepostradatelný. „*Přestože minaret je typickým a v Evropě známým architektonickým projevem islámu, z hlediska šarí'y⁵³ není povinně předepsanou součástí kultovní stavby.*“⁵⁴ Nic už tedy nebránilo výstavbě a mešita byla otevřena za slavnostního doprovodu v roce 1998.

Plány a realizaci výstavby mešity provázela silná odezva médií, jakož i aktivita protiislámských aktivistických sdružení. Aktivita těchto sdružení se vyznačovaly širokou škálou prostředků zahrnujících letákové kampaně, šíření petic a pořádání demonstrací, které ve spojení s již zmiňovaným mediálním zájmem vytvářely velký tlak na místní úřady.

Otevření mešity v Praze 1. května 1999, o rok později než v Brně, se obešlo bez zvýšeného zájmu médií a veřejnosti. Prvním důvodem bylo nejspíše nepřesné znění žádosti stavby, které bylo představeno jako výstavba společenského centra společně s kanceláři. Druhým důvodem pak mohla být vzdálenost nově vzniklé mešity od hlavního centra. Negativní reakce vyvolalo až otevření modlitebny Muslimské unie v roce 2004. Ačkoliv odezvou ze strany odpůrců byla sepsána petice a vyhlášená demonstrace, tak skutečnost je taková, že

⁵² K dnešnímu datu 7.1. 2022 je na území České republiky 5 mešit

⁵³ Náboženské právo, více o tématu: KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*, 117-146

⁵⁴ MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět...*, 143.

uvedená petice setrvala na internetových stránkách pouze 9 dní a plánovaná demonstrace byla nakonec ze strany pořadatelů zrušena.

1.4 Problémy registrace muslimské obce

V roce 2002 byl přijat nový zákon, Zákon č. 3/2002 Sb. *Zákon o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech)*, který říkal, že k tomu, aby stát nějakou společnost uznával jako náboženskou, stačí splnit počet 300 členů. Proto si Muslimská obec podala žádost v roce 2004 a byla následně zaregistrována, neboť splňovala všechny formální záležitosti.

Jenomže v souvislosti s registrací se mimo jiné vedla rozsáhlá debata o tzv. rozšířených právech, která měla odezvu, neboť zákon dále mluvil o tom, že pokud je náboženská společnost registrovaná 10 let⁵⁵ a během těchto 10 let nenastal stav, který by dostal Muslimskou obec do střetu se zákonem či jinými regulacemi a zároveň ještě ukáže, že má 1 promile populace,⁵⁶ tak může získat status náboženské společnosti s tzv. rozšířenými právy. Jinými slovy řečeno v době, kdy ještě nebyly vyřešeny církevní restituce, tak to znamenalo, že stát například platil duchovní těchto společností, kteří mají přístup do věznic nebo mohou posílat armádní kaplany, což vzbudilo obrovský rozruch. Jednak proto, že stát podle této novely musel platit „teroristické“ kazatele a také proto, že by se otevřela cesta možné infiltrace státních struktur. Protože ale zákon již prošel novelou, tak rozšířená práva by zajistila podle § 7 odst. 1 písm. a) až d) muslimské obci eventuální výuku náboženství na státních školách, zřizování církevních škol, konání obřadů a uzavírání církevních sňatků, pověřování duchovních k výkonu duchovenské služby v ozbrojených silách České republiky a zachovávat povinnost mlčenlivosti duchovními v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství, což by ovšem v případě muslimských duchovních nepředstavovalo překážku, neboť islám institut zpovědního tajemství nezná.⁵⁷

⁵⁵ § 11 odst. 1 Návrh na přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv může podat registrovaná církev a náboženská společnost, která a) je registrována nepřetržitě ke dni podání návrhu nejméně 10 let, b) zveřejňovala každoročně 10 let před podáním tohoto návrhu výroční zprávy o činnosti, c) plní řádné závazky vůči státu a d) je bezúhonná.

⁵⁶ § 11 odst. 4 písm. a) návrh na přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv musí obsahovat v originále podpisy tolika zletilých občanů České republiky nebo cizinců s trvalým pobytem v České republice hlásících se k této církvi a náboženské společnosti, kolik činí nejméně 1 promile obyvatel České republiky podle posledního sčítání lidu s uvedením jejich identifikačních údajů

⁵⁷ Ministerstvo kultury. *Zákon č. 3-2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech* [online]. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/zakon-c-3-2002-sb-o-cirkvich-a-nabozenskych-spolecnostech-396.html>

Muslimská obec mohla žádat o tzv. rozšířená práva až v roce 2014, ale zákon rovněž umožňuje udělit výjimku církvím a náboženským společnostem podle § 27 odst. 8, které předloží doklad o tom, že jejichž členy je alespoň 1 promile populace, kterýžto zavrhuje příčinu pro prominutí 10 leté lhůty. Tato výjimka je udělována Ministerstvem kultury České republiky na základě předchozího rozhodnutí vlády. Muslimská obec si zažádala o tzv. rozšířená práva v roce 2006 čili 2 roky po své registraci. Následně byla jejich žádost prozkoumána odborem církví Ministerstva kultury a předána k připomínkovému řízení v rámci kterého byly v průběhu 10 dní vyjádřeny jisté pochybnosti k udělení výjimky, následkem čehož byla žádost Ministerstvem kultury zamítnuta. Muslimská obec se ještě v zákonné lhůtě odvolala proti tomuto rozhodnutí, avšak neúspěšně. Ve finálním stanovisku Ministerstva kultury bylo uvedeno, že neexistuje žádný právní nárok na udělení výjimky při splnění náležitých požadavků a je jen na uvážení Ministerstva kultury, zda výjimku udělí.⁵⁸

V roce 2014, aniž by se Muslimská obec zmínila o opětovném zažádání o rozšířená práva, se objevila skupina aktivně vystupující proti přiznání rozšířených práv Muslimské obci. Právě její bývalý člen a český konvertita Lukáš Lhořan upozornil na to, že Muslimská obec nespĺnila jeden z požadavků, a to ten, že nepodávala po celých 10 let výroční zprávy. Od roku 2006 Muslimská obec nepodala žádnou další žádost na přiznání rozšířených práv. V současné době je tedy Ústředí muslimských obcí registrovanou náboženskou organizací bez rozšířených práv, ale i tak může vykonávat alespoň část aktivit upravovaných právním řádem České republiky, byť bez finanční podpory státu.

⁵⁸ TOPINKA, Daniel. *Muslimové v Česku...*, 85-91.

2. MEDIÁLNÍ OBRAZ ISLÁMU

Listujete ranními novinami u snídaně nebo si je již pročítáte v elektronické podobě ve svém mobilním telefonu? Posloucháte rádio během jízdy do práce, doma si zapínáte televizi, čtete své oblíbené časopisy, pouštíte si videa na youtube či používáte sociální sítě?

Pravděpodobně bychom mezi námi nenašli nikoho, koho by se masmédia⁵⁹ nedotýkala, neboť žijeme v době, kdy jsme dennodenně obklopeni různými typy médií. Jsme natolik zahlceni množstvím zbytečných informací, která ač v sobě skrývají část pravdivého sdělení, tak jej nejsme schopni v takovém přebytku rozeznat. Není tedy divu, že pod pojmem „islámský“ si představíme pouze ty nejextrémnější podoby životního stylu v podobě teroristických útoků, svaté války, zahalených žen, ženské obřizky a obrovských harémů. Je nutné ale zmínit, že veškeré extrémní formy a praktiky islámu nevychází z Koránu, nýbrž jsou určitou radikální interpretací, která je postavená na jiných principech v konkrétních kulturních prostředích. Otázkou tedy je proč média s pojmy souvisejícími s islámem, ale i jinými tématy, pracují nesprávně a přispívají tak k negativnímu vnímání světa a lidí kolem nás.

2.1 Média

Za posledních 20 let se z technologií stal masový fenomén a média představují nejvýraznější rys soudobé společnosti. Z důvodu rozsáhlosti a neurčitosti pojmu je velmi obtížně samotný pojem médium či média definovat, avšak v tom nejširším slova smyslu představuje médium nástroj zprostředkování, který „odněkud předává něco dál.“⁶⁰

V důsledku všudypřítomnosti internetu se zprávy a informace, které se dostávaly na veřejnost pouze po odborném prozkoumání a pečlivém gatekeepingu,⁶¹ dostávají na veřejnost během několika sekund. V poslední době, s množstvím mediálních organizací a

⁵⁹ Masové médium neboli masmédiu zprostředkovává masovou komunikaci, tj. „zvl. druh komunikace, při níž dochází k rozšiřování a sdělování informací a symbolických obsahů určených široké veřejnosti, resp. masám, pomocí spec. prostředků, především tisku, rozhlasu, televize a filmu, které se proto nazývají prostředky masové komunikace, resp. masmédiu.“ Dostupné z: VÍTOVÁ, Šárka. *Sociologická encyklopedie: Komunikace masová* [online]. 2020, 21. 9. [cit. 2022-02-07].

⁶⁰ Více o médiích: JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbora. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015

⁶¹ Gatekeeping je proces filtrování a vybírání informací, které čtenáři/diváci/posluchači uvidí. Člověk, který rozhoduje o výběru témat, je označován jako gatekeeper. Dostupné z: REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004, 70.

šířením zpráv, nebylo mediální publikum nikdy více zaplaveno četnými možnostmi mediálních platforem a mediálního obsahu jako tomu je dnes, což vede k široce rozšířenému skepticizmu ohledně pravdivosti informací.⁶² Obecně platí, že média mají v moci výběr a způsob podání informací, které se stanou součástí veřejné diskuse, bez ohledu na pravdivost nebo přesnost informací. Média tím přispívají k šíření nepravdivých informací, stereotypů a předsudků, kterými ovlivňují to, jak o tématu budou lidé přemýšlet. Tento vliv s narůstajícími důkazy manipulace⁶³ ukazuje na rostoucí problém pro společnost, neboť média mají klíčovou roli v rozdělování společnosti na dva zneprátené tábory.

2.2 Vývoj mediálního obrazu islámu v letech 2001-2015 v ČR

Zájem české společnosti – jak ze strany laiků, tak ze strany odborné veřejnosti – o islám se do roku 2001 nijak zásadněji neprohluboval. Intuitivně je považován za zlom rok 2001, ale kontroverze spojené s islámem se objevovaly už před rokem 2001. O některých jsem se již zmiňovala například v souvislosti s výstavbou mešit na území České republiky. Nicméně v té době se jednalo pouze o okrajové téma, které nevzbuzovalo příliš velký rozruch. Zásadní zlom a zvýšený zájem o islám sebou přinesl až šok z teroristických útoků z 11. září 2001.

Z toho vyplývá, že islám a témata spjatá s islámem rezonují v médiích již několik let a není možné v této práci zmapovat takto rozsáhlé období. Proto bych chtěla stručně nastínit mediální reflektování zahraničních událostí v letech 2001-2015, neboť právě ony hrají zásadní roli v utváření postojů k danému tématu. Poté se v následující kapitole budu primárně zabývat analýzou islámu v médiích od roku 2015 do roku 2021.

2.2.1 Teroristické útoky z 11. září 2001

Den 11. září 2001 se zapsal do paměti všech lidí. Teroristické útoky na Světové obchodní centrum ve čtvrti Manhattan a Pentagon, organizované islamistickou teroristickou

⁶² SALAUDEEN, Mistura Adebisola – NGOZI, Onyechi. Digital media vs mainstream media: Exploring the influences of media exposure and information preference as correlates of media credibility. *Cogent Arts & Humanities* [online]. Abingdon, 2020, 7(1) [cit. 2022-02-09].

⁶³ Cambridge Analytica byla obviněna z využití dat uživatelů sociální sítě Facebook v rámci volební kampaně, více o tom pojednává kniha *Mindfuck* od Christopher Wylie

organizací al-Káidou,⁶⁴ sjednotily všechna světová média, která téměř okamžitě vysílala záběry z USA. Skutečnost, že New York byl oporou globálních médií, přispěla k tomu, proč se mediální pokrytí útoku rozšířilo téměř okamžitě. Média dokázala zareagovat tak rychle, že miliony lidí po celém světě mohly být svědky toho, jak druhé letadlo narazilo do Jižní věže pouhých 17 minut po nárazu prvního letadla do Severní věže. Poté, co do věže narazilo i druhé letadlo, se už o nehodě nedalo diskutovat a lidé po celém světě pozorovali živě v televizích události přesně tak, jak se odehrávaly ve Spojených státech amerických. Ještě ten den, ale i v následujících dnech se na televizních obrazovkách objevovala videa lidí vyskakujících z vysokých pater obchodního centra, fotografie zraněných obětí útoku a výpovědi očitých svědků.

Není divu, že tento den přinesl nezapomenutelné trauma pro celý svět, ale je to také den, kdy se prvně a zároveň masově v médiích objevuje obraz islámu v podobě nepřítele transatlantické civilizace.⁶⁵ Islám se tak stal v narativu masových médií i mnoha politiků nejakutnější hrozbou pro stabilitu míru ve světě a získává nálepku temného, nejasného nebezpečí z dávnověku lidské civilizace, které slouží jako nástroj pro ovládnání nevzdělaných a nekulturních davů z Blízkého východu za účelem uspokojení zvrhlých choutek psychopatických náboženských vůdců.

O nebezpečí a uvědomování si blízkosti rizik v souvislosti teroristických útoků mluvil sociolog Ivan Gabal, který upozorňoval na to, že „*propojenost světa i v bezpečnosti až dosud byla otázkou spíše expertů, vojáků, zpravodajců apod. Teď všichni vidí, že jestliže tyto instituce nebudou fungovat, že se to dotkne i mě.*“ Upozorňuje tak na rizika týkající se již každého jednotlivého občana, který se „*prostě dostane zcela nezávisle do situace, která může skončit katastrofou.*“ Východisko poté vidí v tom, že přestaneme vytvářet koncentrované prostory a lidé se více otevrou venkovu.⁶⁶

Nejenom útoky z 11. září, ale i nárůst silných islamofobních tendencí v médiích a tím i mezi řadovým obyvatelstvem obecně, vedly představitele muslimských organizací a komunit

⁶⁴ Teroristická organizace založená v roce 1998 Ušámu bin Ládinem v Afghánistánu, která měla sloužit jako základna globálního džihádismu. Dostupné z: OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků...*, 139.

⁶⁵ NEVINS, Sheila – GREY, Brad – HOFFMAN, John. In Memoriam: New York City, 9/11/01. *Channel HBO* [online]. 2002 [cit. 2022-02-24].

⁶⁶ HOFFMAN, Ivan. Teroristický útok na USA svědčí o zásadní změně světa. *Radiožurnál - Radiofórum* [online]. 2001, 13.9. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: Anopress.cz

k vystoupením odsuzujícím teror islamistů a vyzývajících k jasnému rozlišování mezi islamistickými radikály a řadovými muslimy, kteří podobné praktiky nejenom pasivně nepodporují, nýbrž se proti nim k aktivně vyslovují.

Mladá fronta DNES otiskla vyjádření izraelského spisovatele Amose Oze, který reagoval na nenávistné projevy vůči muslimům slovy: „*Je to příliš snadné a svůdné upadnout do rasistických klišé všeho druhu o „muslimské mentalitě“ nebo „arabské povaze“ a do jiného podobného smetí.*“ Dále pokračoval, že „*velká většina Arabů a ostatních muslimů nejsou komplici zločinu ani se k němu nehlásí. Téměř všichni jsou šokováni a zasaženi stejně jako ostatní lidstvo. Snad dokonce mají zvláštní důvod ke znepokojení, jak je možné to slyšet již v ošklivých hlasech nerozlišujícího protiislámského citění na některých místech*“.⁶⁷

Teroristický útok odsoudili rovněž čeští muslimové z Islámské nadace: „*Připojujeme se k projevům solidarity s lidem Spojených států a pomoci nabízené vládou České republiky postiženým.*“⁶⁸

2.2.2 Teroristické útoky v letech 2004-2005

Teroristické útoky na vlaky v Madridu ve Španělsku 11. března 2004 patří mezi největší teroristické útoky spáchané na území Evropské unie. Bomby s obsahem výbušného materiálu byly nejprve schovány do batohů, následně rozmístěny v jednotlivých vagónech a spuštěny mobilními telefony v době ranní špičky. K odpovědnosti za útoky se přihlásili extremističtí členové teroristické organizace Al-Káidy v elektronickém dopise, který byl opublikován arabským deníkem Al-Quds Al-Arabi vycházejícím v Londýně, ve kterém stálo, že „*bombové útoky na Madrid jsou částečným vyrovnáním starých účtů s křesťáckým Španělskem, které je spojencem Ameriky v její válce proti islámu.*“⁶⁹

Teroristické útoky v Londýně 7. července 2005 měly stejný cílový objekt v podobě veřejné hromadné dopravy. Rozdíl byl v tom, že se jednalo o sebevražedné atentátníky, kteří

⁶⁷ MOS, O. Z. Neviňte všechny muslimy. *Mladá fronta DNES* [online]. 2001, 13.9., (214), 6 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: Anopress.cz

⁶⁸ ČTK. Muslimové cítí s obětmi. *Právo* [online]. 2001, 14.9., (214), 5 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: Anopress.cz

⁶⁹ HOŠEK, Jiří – HEJLOVÁ, Simona. Teroristický útok na Madrid. *Radiožurnál - Ozvěny dne 7* [online]. 2004, 12.3. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: Anopress.cz

na sobě měli batohy naplněné výbušninami. Tři z nich ve stanici metra jednotlivě nastoupili do vlaků směřujících na východ, západ a jih. Čtvrtý atentátník stanici metra opustil a nastoupil do přeplněného dvoupatrového autobusu. Výbuchy se začaly ozývat v 8:50, opět v době největší ranní špičky, načež reagoval dopravní podnik zastavením všech spojů ten den. Všichni čtyři atentátníci zemřeli během výbuchů. Dva měsíce po útoku se zástupce vůdce teroristické organizace Al-Káidy přihlásil k částečné odpovědnosti za bombové útoky.

Série útoků v zemích Evropské unie měla za důsledek šíření strachu využívat hromadné prostředky, neboť tam se právě shromažďuje nejvíce lidí a útoky jsou na tato místa směřovány. Postupy muslimských teroristů byly v médiích líčeny ve stylu: *„Jdete pomalu na veřejné místo plné lidí. Chováte se nenápadně jako všichni kolem vás. Lidé nakupují, odpočívají u zmrzlinového poháru. Vy máte tak trochu jiný úkol. Vyhodit co nejvíce z těchto poklidných hostů do povětří.“*⁷⁰ Podle profesora Boaze Ganora *„všichni sebevražední útočníci potřebují zkušené pomocníky, kteří jim dají výbušniny a vyberou cíle. Pro takovou organizaci je atentátník „nejchytřejší zbraní.“ Může se rozhlížet a rozhodnout, jak způsobit co největší ztráty.“*⁷¹ V médiích se tak objevuje představa muslimů jako sebevražedných atentátníků, přestože islám sebevraždu zakazuje. *„Ovšem současné muslimské autority rozlišují mezi sebevraždou a mučednickým sebeobětováním se. Nicméně sebevražedný útočný akt nemá na rozdíl od sebeobětování se v islámu tradici a jedná se o novodobý fenomén. Touha po mučednictví (...) není totožná s tím, že si člověk sáhne sám na život, ať již veden sebeušlechtilějšími pohnutkami.“*⁷²

S prvním uskutečněným teroristickým útokem na území Evropy významně vzrostlo povědomí o hrozbách fundamentálního islámu, které se do té doby netěšilo širokému zájmu jak ze strany veřejnosti, tak i ze strany bezpečnostních složek.

2.2.3 Arabské jaro 2010 – 2012

Arabské jaro bylo sérií demonstrací a nepokojů v období mezi prosincem 2010 a prosincem 2012, které zachvátily státy arabského světa a v jejímž důsledku nastaly v mnoha

⁷⁰ HEGER, Lubomír. Svět podle teroristů: proč vraždí nevinné?. *Mladá fronta DNES*[online]. 2005, 3.8., (180), 10 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: Anopress.cz

⁷¹ NOVÁK, Martin. Útok, nejšťastnější den teroristy. *Hospodářské noviny* [online]. 2005, 15. 7., (137), 2 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: Anopress.cz

⁷² OSTRÁNSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků...*, 149.

arabských zemích výrazné politické změny různého charakteru. Nespokojenost, ze které zmíněné nepokoje vyvěraly, vycházela především ze stagnující životní úrovně a neuspokojivého stavu lidských práv, které tehdejší režimy neuměly, či nechtěly, řešit.

Výsledky Arabského jara zůstávají rozporuplné. Zatímco v některých zemích zůstala odezva obyvatelstva k událostem nízká (jako například v Saudské Arábii), či otevřela cestu k demokratizaci společnosti a státu (Tunisko), jinde vyvolala pouze přechodové období od jedné diktatury k druhé (Egypt) a v nejhorších případech i občanskou válku (Libye, Sýrie), která trvá dodnes a do které se buď zapojili (Libye), či stále ještě zapojují islamističtí bojovníci z řad Islámského státu,⁷³ či z řad jiných organizací.

Zákonitě rozporuplným vývinem prošlo i mediální vnímání událostí Arabského jara, které se zpočátku vyznačovalo optimistickým líčením událostí, které byly vnímány jako přechod arabských zemí od autoritativních autokracií k vyspělému uspořádání po stylu západních demokracií. Expert na islám Ziauddin Sardar v rozhovoru pro *Lidové noviny* dal za příklad úspěšný příběh Turecka, „*kde si muslimské strany uvědomily, že islamismus nemá budoucnost, takže zpraktičtily a zpragmatichtily. No a dnes nejen že akceptují demokracii, ale stávají se vysloveně její oporou. (...) to jsou modely, které se teď Egyptanům nebo Tunisánům přímo nabízejí.*“⁷⁴ Počáteční optimistické líčení událostí vedlo postupně k stále méně skrývanému zklamání nad tragickým politickým vývojem v Egyptě, kde nástup demokracie přivedl k moci fundamentalistické Muslimské bratrstvo,⁷⁵ jež bylo za krátkou dobu svrženo sekularisticky smýšlejícím polním maršálem Abd al-Fattáh as-Sísím a vypuknuvší občanskou válku nejprve v Sýrii a poté i v Libyi.

Právě chaos občanských válek a jej provázející vzestup Islámského státu se všemi teroristickými, ale i jinak si lidským právům příčícími činy, se staly v mediálním pojetí pravděpodobně nejviditelnějším důsledkem Arabského jara, které se v očích mnoha obyvatel

⁷³ Pojem Islámský stát evokuje zemi řízenou v souladu s islámským právem. Avšak ani sami muslimové se neshodnou, jak má islámský stát vypadat. Dostupné z: OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků...*, 87-88.

⁷⁴ KAISER, Daniel. To je začátek konce islámského terorismu. *Lidové noviny* [online]. 2011, 7.5., (107), 11 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: Anopress.cz

⁷⁵ Oficiálně *Sdružení muslimských bratří*, kteří představují významný proud moderního islámu, jenž vznikl v roce 1928 jako reformní hnutí v Egyptě. Obrodu islámu spojují s širokým uplatňováním šari'í. Dostupné z: OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků...*, 121.

západního světa stalo důkazem svědčícím o principiální neslučitelnosti západních a arabských, či islámských hodnot.

2.2.4 Migrační vlna

Jedním z důsledků Arabského jara, které se bezprostředně dotkly i evropského kontinentu a podstatně ovlivnily mediální pojetí islámu a jeho vyznavačů nejen na kontinentě, nýbrž i ve zbytku transatlantické civilizace, zůstává série migračních vln probíhající od roku 2015.

Tyto série masivních pohybů běženců z mnoha zemí a několika kontinentů sice nebyly způsobeny výhradně již zmiňovanými důsledky Arabského jara, tj. občanskými válkami a humanitárním rozvratem, který je doprovázel, nýbrž byly současně doprovázeny i zhoršující se, či nelepšící se situací i v ostatních částech islámského světa.

„Pro islámský stát je důležitá minimálně z propagandistických důvodů legenda o konci světa a jeho bojovníci si myslí, že tento konec svým násilím přivolávají.“ Podle Bronislava Ostřanského má *„apokalyptická rétorika ohromný náboj,“* neboť *„násilí Islámského státu souvisí s apokalyptickou rétorikou, scénáři konce světa, který je součástí jejich propagandy. Proto je IS stále násilnější, provádí atentáty proti svým domnělým nepřátelům, i když to může vyvolat odvetu, prodává křesťanské a jeziďské ženy do otroctví a natáčí videa, na kterých předvádí brutální popravy neposlušných.“*⁷⁶

Jestli úspěšná propaganda Islámského státu dosáhla svého cíle v tom smyslu, že se jí podařilo vyličit vlastní hrozbu v o dost větším měřítku, než jakého byli jeho stoupenci schopni dosáhnout, pak nic nepomohlo dalšímu prohloubení tohoto mediálního obrazu víc, než systematická fascinace transatlantických médií v líčení zmiňovaných vln v duchu nové 5. kolony islamistů, jež prolamují hranice západního světa.

Plukovník Alois Dubec v Parlamentních listech přirovnal 5. kolonu muslimů k nelítostným a krutým Němcům. *„Hrozí náboženská válka. Stejně jako si Němci připravili*

⁷⁶ HUDEMA, Marek. Islámský stát chce násilím uspišit konec světa, říká orientalista. Apokalypsou ospravedlní i boj s šíity. *IHNed.cz* [online]. 2015, 10.8. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: Anopress.cz

sudeťáky, dnes máme v Evropě „pátou kolonu“ složenou z muslimů. Přestože je s tím třeba něco dělat, přivírají se nad tím oči.“⁷⁷

2.2.5 Vzestup Islámského státu

Velkým úspěchem propagandistů Islámského státu zůstává skutečnost, jak zdařile sugerovali mediálním institucím západního světa představu o moci, vlivu svých sil a z něj i vyplývající pocit ohrožení pro sekulární, tedy z fundamentalistického pohledu zvrhlou, západní civilizaci.

Arabista Jan Čuřík popisuje videa Islámského státu jako „*divadelní představení, nástroj strategie strachu, která je dohledatelná už v textech iráckých džihádistů po roce 2004. Strach jako nástroj politického boje dává násilí symbolický rozměr.*“ Domnívá se, že „*Islámský stát je zjevně fascinovaný tím, jak obrovskou odezvu jejich činy na Západě vyvolávají,*“ přičemž „*cílem je rozklížit evropské společnosti, zasévat do nich strach, protože skutečné fyzické útoky na západní půdě jsou schopni provádět jen omezeně.*“⁷⁸

Tato sugesce byla natolik úspěšná, že v mediálním líčení dostává podobu okamžité a všeobčimající hrozby pro vše, co mohlo být konzumentovi západních médií drahé, přičemž úroveň této hrozby se z výpovědí médií zdála téměř rovná, ne-li vyšší, té, kterou kdysi představovalo nacistické Německo.

2.2.6 Teroristické útoky v Paříži

Strach z právě přicházejících migrantů byl umocněn teroristickým útokem na redakci pařížského satirického časopisu Charlie Hebdo, který se velmi kriticky staví ke všem vyznáním. Otisknutí karikatury proroka Muhammada⁷⁹ tak nemělo žádný konkrétní záměr, neboť součástí agendy Charlie Hebdo je zesměšňovat všechna náboženství. Okamžitě po publikaci karikatury následovala ostrá reakce ze strany muslimských představitelů, kteří

⁷⁷ RYCHETSKÝ, Jan. Válečný veterán, plukovník Dubec: Potichu se tu vytváří „pátá kolona“ muslimů. Nelítostní a krutí lidé. Stejně jako si Němci připravili sudeťáky. Hrozí náboženská válka!. *Parlamentnilisty.cz* [online]. Praha, 2018, 30.9. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: parlamentnilisty.cz

⁷⁸ SLEZÁKOVÁ, Magdalena. Islamisté pracují se strategií strachu. *Lidové noviny* [online]. 2015, 11.2., (35), 7 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: Anopress.cz

⁷⁹ Vyobrazení proroka Muhammada je vnímáno jako urážka vzhledem k dlouhodobé tradici islámského anikonismu

kolem poledne vnikli do redakce časopisu a následně ji vystříleli. V důsledku útoku bylo zabito 10 novinářů a 2 policisté. I v tomto případě se k útoku přihlásili radikálové z řad teroristické organizace Al-Káidy.

Podstatou celého dění kolem útoku byl střet dvou protichůdných myšlenek týkajících se svobody projevu a ochrany náboženského citění v kontextu aféry karikatur proroka Muhammada. *„Zavraždění novináři, redaktori a ilustratori v Paříži jsou mučedníci svobodného myšlení, svobody slova, tisku a projevu. Byli zavražděni za to, že svobodně mysleli a své myšlenky psali a zobrazovali.“*⁸⁰ Ostatní západo-evropské noviny začaly otišřovat publikace s odůvodněním, že tímto způsobem se bojuje za svobodu projevu, která je evropským zemím dlouhodobě vlastní. Naopak z řad muslimských kritiků těchto karikatur zaznívala obvinění, že publikací karikatur se redakce dopustila urážky náboženského citění více než 1/5 obyvatel celého světa. Zatímco téměř celý svět vyjadřuje solidaritu deníku sdílením hesla „Je suis Charlie“, muslimové se vymezují „Je ne suis pas Charlie.“ *„Je divné, že když říkám, ‚Nejsem Charlie,‘ tak se mi nadává. Ale když Charlie (Hebdo) uráží našeho proroka Mohameda, tak jde o svobodu projevu“* objevil se příspěvek na Twitteru.⁸¹ Většina muslimů akt násilí spáchaný ze strany radikálních vyznavačů islámu odmítá. K situaci se také vyjádřil předseda muslimské obce v České republice Muneeb Hassan Alrawi: *„Zveřejnění karikatur sice odsuzujeme, noviny se provinily vůči hodnotám muslimů, ale to neospravedlňuje tento čin.“*⁸²

V listopadu se Paříž stává terčem další série teroristických útoků. Do hudebního klubu Bataclan vnikli během koncertu muslimští radikálové, kteří zablokovali veškeré východy z klubu a za doprovodného pokřiku Alláhu akbar⁸³ začali střílet do davu lidí. Tři z nich byli opásáni výbušninami s kterými se odpálili.

Další útok ořásl fotbalovým stadionem Stade de France během utkání Francie s Německem. Stadionem ořáslly tři exploze. Dvě z nich způsobili sebevražední atentátníci a na závěr vybuchla nastražená bomba. Na stadionu byl přítomen francouzský prezident

⁸⁰ JOCH, Roman. Jsme ve válce. Nepřítel? Radikální islám. *Lidové noviny* [online]. 2015, 9.1., (7), 11 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: Anopress.cz

⁸¹ NEK, DPA, ČTK. Nejsem Charlie, říká část muslimů. *Právo* [online]. 2015, 13.1., (10), 12 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: Anopress.cz

⁸² BŘEZINOVÁ, Markéta. Karikatury tak hrůzné zvěrstvo neomlouvají, říká šéf českých muslimů. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, 8.1., (6), 5 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: Anopress.cz

⁸³ Allahu akbar je zvolání „Bůh je největší“ - někdy také překládáno jako převeliký

Francois Holland společně s ministrem vnitra Bernardem Cazeneuvem, kteří byli úspěšně evakuováni.

Z důvodu bezpečnosti bylo pozastaveno cestování do Paříže. Mezi lidmi zavládl opětovný strach shromažďovat se na veřejných místech a kulturních akcích v jehož důsledku byly zrušeny vánoční trhy téměř ve všech evropských hlavních městech, a to i v Praze. Ačkoliv přední představitelé muslimských obcí v České Republice, Saúdské Arábii nebo ve Francii odsoudili teroristické útoky, neboť „nemají žádnou oporu v islámu jakožto náboženském učení“ a „odporují milosrdenství, jež islám přinesl světu,“⁸⁴ tak negativní postoje jsou formovány proti všem muslimům. Média se zasadila o podporování hrozby dalšího teroristického útoku v podobě představování návodů lidem, jak v takových situacích jednat. Zejména TV Nova věnovala celou reportáž praktickým radám jak postupovat v případě střelby či exploze spáchané ze strany muslimských teroristů. „*Teroristé nevyjednávají, střílí. Zásadní je se okamžitě schovat jakkoliv za cokoliv. (...) držte se mimo skupinu. Po výbuchu je vhodné si najít nějaký úkryt, než se vše uklidní. (...) držte se opět mimo velké skupiny a také stranou od skleněných výloh a oken.*“⁸⁵

⁸⁴ FIALA. Muslimové vyjadřují soustrast, obávají se ale, že se negativní nálady obrátí proti nim. CT24.cz [online]. 2015, 14.11. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: Anopress.cz

⁸⁵ Jak se chovat během útoku teroristů. NOVA - Televizní noviny [online]. Anopress. 2015, 25.11. [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: <https://monitoring.anopress.cz.ipac.kvkli.cz>

3. ROZBOR MEDIÁLNÍHO OBRAZU ISLÁMU

Mediální obraz čehokoliv zákonitě podléhá možné deformaci ze strany mainstreamových médií spočívající v tom, že jsou předávaná fakta zpravidla uváděna především v tom kontextu, který odpovídá konformním hodnotám většinové společnosti, jímž je právě i islamoskepticismus v České republice. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla nejprve zabývat četností výskytu klíčových pojmů svázaných s islámem a z nejčastěji rezonujících témat vytvořit základní klastry na kterých kontrastivní metodou poukážu na mediální prezentaci islámu v českých tištěných médiích. Mým cílem je upozornit na to, jak média o vybraných pojmech referují v rovině s jejich pravým významem, neboť právě v důsledku toho, že každý pojem se dá uchopit jinak, vznikají ony dezinterpretace, které mnohdy vedou k nenávisti vůči muslimům.

Pro svoji analýzu a následný rozbor jsem si vybrala tištěná média, neboť je v mých silách s využitím mediální databáze Anopress zmapovat mediální prostor v tištěných denících. Zároveň si ale uvědomuji, že momentálně největším mediálním vlivem disponují nová média,⁸⁶ pro jejichž analýzu nemám k dispozici technologie potřebné k počítačovému zpracování dat pro zkoumání obsahové, tematické a časové struktury. Je tedy pravdou, že tištěná média mají menší vliv než kdykoliv předtím, ale přesto stále mají nějaký dopad na čtenáře, který je poté umocněn médii elektronickými či novými, neboť tištěnými médii se nemají na mysli pouze informace, které jsou na papíře, nýbrž i jejich elektronická podoba, ze které jsou sdíleny dále.

3.1. Metodologie

Obraz islámu se v českých médiích vyvíjí postupně od roku 2001, kdy teroristické útoky na Světové obchodní centrum v USA spustily vlnu informací o muslimech a islámu obecně. Avšak v této práci nemám prostor ke sledování celého obrazu, který je velmi široký a komplexní. S ohledem na to, že v knize Daniela Topinky, *Muslimové v Česku: Etablování muslimů a islámu na veřejnosti*, je kapitola zabývající se rozbořením mediálního obrazu islámu do roku 2015, tak mi přišlo zajímavé jaké výsledky by přineslo posouzení dalšího vývoje od tohoto roku až do současnosti. Proto jsem se rozhodla věnovat určitému časovému úseku

⁸⁶ Nová média představují nové formy utváření sociálních skupin, komunit, které se odehrávají v digitálních platformách

od 1. ledna 2015 do 31. prosince 2021 ve dvou celostátních denících *Mladá fronta DNES* (dále MF DNES) a *Lidové noviny*. Konkrétní deníky jsem si vybrala na základě reference mediální společnosti MAFRA, která představuje největší multimediální dům na českém trhu, který prostřednictvím svých produktů pravidelně osloví 3,24 milionu čtenářů tisku a měsíčně 7,4 milionu návštěvníků internetu. *MF DNES* a *Lidové noviny* patří mezi jejich dva nejčtenější placené zpravodajské deníky, přičemž mezi jejich společné rysy patří: redakce ve všech krajských městech, denní výtisky a možnost čtení novin v elektronické podobě.⁸⁷

Před analýzou textů z tištěných deníků je důležité si upřesnit, že se budu zabývat analýzou slov. Z tohoto důvodu jsem zvolila metodu diskurzivní analýzy, která používá jazyk prezentovaný v souboru dat k vykreslení významu. Zatímco některé formy diskurzivní analýzy se soustředí na specifika jazyka jako jsou například zvuky nebo gramatika, jiné formy se zaměřují na to, jak se tento jazyk používá v kontextu široké škály sociálních problémů, tj. problémů ve společnosti, které ovlivňují jednotlivce. Specifickým prvkem diskurzivní analýzy je to, že předpokládá, že sociální realita je sociálně konstruovaná či že naše zkušenost je chápána ze subjektivního hlediska, a tak přesahuje doslovný význam slov.

Limitem, který považuji za zásadní, je pro mě časová náročnost potřebná k přečtení a detailnímu zpracování všech článků týkajících se islámu. Přestože mediální databáze Anopress poskytuje rychlé vyhledání textů na základě klíčových slov, tak nám dává nahlédnout pouze na konkrétní texty vytržené z kontextu celé vizuální strany novin. Tudíž veškeré vlivy v podobě titulků, nadpisů, ilustrací a navazujících zpráv, které by mohly znásobit vliv na čtenáře, zůstávají skryty.

3.2. Analýza slov islám/muslim ve vybraných médiích v letech 2015-2021

Předtím, než se dostanu k diskurzivní analýze jednotlivých klíčových pojmů, se budu věnovat vývojové linii počtu textů pojednávajících o islámu za posledních šest let. Jedná se tedy o kvantitativní data nezbytná pro zjištění celkového počtu textů pojednávajících o islámu. Pro analýzu byla zvolena slova „islám“ a „muslim“ v 1. tvaru jednotného čísla, která byla vygenerovaná z mediální databáze Anopress. Data byla sbírána pro jednotlivé deníky

⁸⁷ *Mediální skupina Mafra* [online]. [cit. 2022-02-18]. Dostupné z: <https://www.mafra.cz/o-spolecnosti.aspx>

a roky samostatně, přičemž v jednom článku se může vyskytovat jak slovo „islám“, tak zároveň slovo „muslim“.

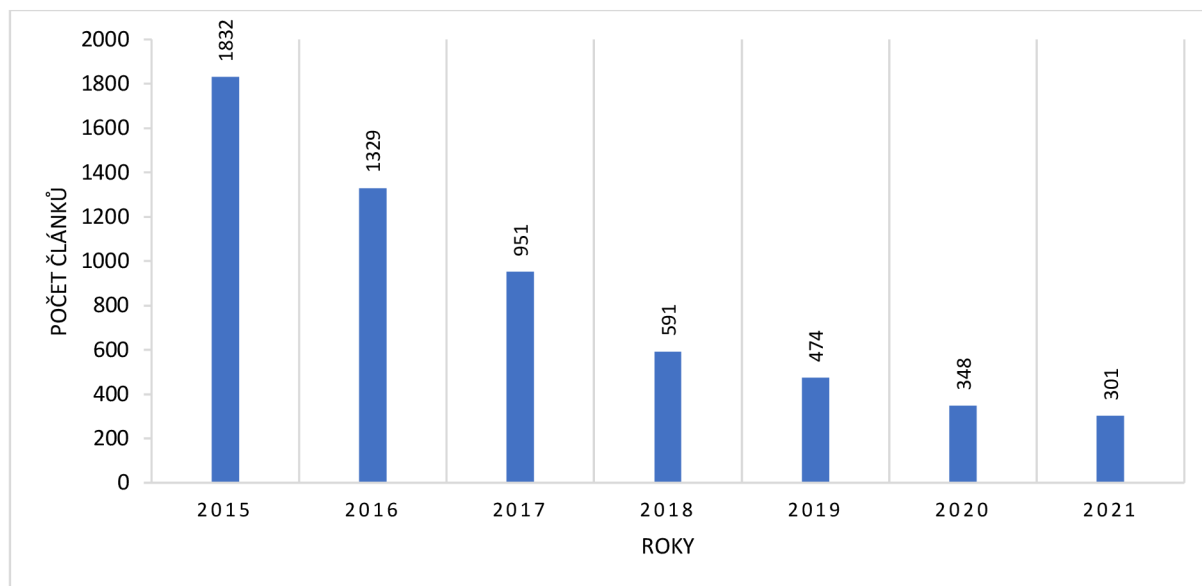
Tabulka 1: Počet článků obsahujících slovo islám/muslim

Rok	Celkem	MF DNES	Lidové noviny
2015	1832	844	988
2016	1329	660	669
2017	951	423	528
2018	591	283	308
2019	474	209	265
2020	348	142	206
2021	301	138	163
Celkem	5826	2699	3127

Získaná data ukázala, že celkový počet textů obsahujících pojem „islám“ nebo „muslim“ tvoří 5 826 novinových článků, kdy na každý výtisk připadne právě jeden článek. V průměru na rok to vychází 971 článků, což odpovídá počtu denních výtisků dvou deníků. *Lidové noviny* vydaly o 428 článků o islámu a muslimech více než *MF DNES*. Z celkového počtu 5 826 článků se dotýká pouze 379 článků České republiky z čehož již vyplývá, že obraz muslimů je u nás vytvářen především skrze zahraniční události.

Ze získaných dat byl vygenerován graf, který nám poskytne lepší vizuální orientaci v datech pro jednotlivé roky.

Graf 1: Počet článků obsahujících slovo islám/muslim

Z grafu vyplývá, že texty obsahující pojmy islám či muslim od roku 2015 každoročně klesají, přičemž největší množství textů dotýkajících se islámu vychází právě v roce 2015. Jedním z důvodů, tak velkého počtu textů je teroristický útok na redakci satirického časopisu Charlie Hebdo, ke kterému došlo hned z počátku roku v Paříži a ještě tentýž rok v listopadu se Francie stala terčem dalšího teroristického útoku v pařížském hudebním klubu Bataclan. Největší množství článků se ovšem týká migrace, neboť v tomtéž roce vrcholí evropská migrační krize zapříčiněná příchodem uprchlíků a politických migrantů do Evropské unie.

V roce 2016 v médiích doznívají témata spojená s uprchlíky, ale rovněž se objevuje série teroristických útoků v podobě úmyslného najetí do davu lidí ve Francii a Německu. V Belgii se stává cílem teroristických útoků mezinárodní letiště v Bruselu.

V roce 2017 a 2018 se islám objevuje v médiích v momentě voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (2017) a voleb prezidenta České republiky (2018), kdy politici/jednotlivé strany/kandidáti používají islám jako řečnický nástroj k manipulaci voličů.

Od roku 2019 do roku 2021 vidíme, že počty textů o islámu výrazně klesly. Průměrný počet článků za rok tak činí 374, který odpovídá jen jednomu článku na jeden denní výtisk dvou deníků.

3.3 Analýza klíčových pojmů ve vybraných médiích v letech 2015-2021

Pro analýzu četnosti výskytu pojmů v tištěných denících jsem zvolila klíčová slova svázaná s islámem. Do analýzy byly zařazeny texty obsahující slova: *atentát, džihád*,⁸⁸ *fundamentalismus, Korán, násilí, terorismus, mešita, migrace, politika, šari'a, uprchlík a volby*. Proto, aby do analýzy nebyly započítány texty, které se netýkají islámu, byla slova *atentát, terorismus, migrace, politika, uprchlík a volby* vyhledávána zároveň se slovem *islám*. Tato slova byla vybrána z toho důvodu, že jsou explicitně spjata s islámem nebo se v mediálním prostoru nejčastěji vyskytují v souvislosti zmiňování o islámu. Rovněž mě ale zajímá, jak se mediální pojetí určité problematiky může zcestně projevit na formování veřejného mínění a jak se stále dokola opakované vzorce založené na zkratkovité charakteristice a touze po senzaci, která je samozřejmým motivátorem pro čtenáře, stávají v očích běžného čtenáře ověřenými a nevyvratitelnými fakty.

Tabulka 2: Počet článků obsahujících zvolené klíčové pojmy

Klíčový pojem	Celkem	MF DNES	Lidové noviny
Atentát	211	94	117
Džihád	381	203	178
Fundamentalismus	73	23	50
Korán	422	203	219
Násilí	420	166	254
Terorismus	474	213	261
Mešita	1117	548	569

⁸⁸ Džihád je zpravidla velmi úzce chápán jako svatá válka. V islámském pojetí je chápán širěji a má 4 významy: srdce, jazyka, rukou a meče.

Migrace	339	140	199
Politika	1160	458	702
Šarí‘a	305	144	161
Uprchlík	569	258	311
Volby	667	302	365
Celkem	6138	2752	3386

Z této tabulky vidíme, že počet pojmů spjatých s islámem se nám zvýšil na konečných 6 138 článků. *Lidové noviny* vydaly o 634 článků více než *MF DNES*. Výsledný počet článků je tak připraven pro detailní analýzu, před kterou bych ráda chtěla uvést obecný přehled jednotlivých pojmů s přihlédnutím k tomu, v jakém kontextu jsou nebo byly nejčastěji zmiňovány.

Islám je v médiích jednoznačně nejvíce dáván do spojitosti s politikou. Ačkoliv téměř 70 % článků se týká událostí ze zahraničí a zbylých 30 % se pak zabývá politickou situací v České republice, tak se dané články v souvislosti s teroristickými útoky, migrací nebo uprchlickými kvótami zabývají jednou a tou samou otázkou, jak bránit své občany. Téměř bez výhrady se téma muslimů v médiích pojí s otázkou bezpečnosti té či oné země. Nejenom extrémističtí politici,⁸⁹ ale i nejvyšší státní představitelé z řad tradičních politických stran⁹⁰ tak zneužívají islám k prosazení své politické agendy, a to nejenom v období voleb. Necelé 1 % článků se zabývá politickým islámem⁹¹ jako takovým, přičemž tyto články se nesou v duchu možné hrozby jeho praktického uplatnění v dotyčných západo-evropských zemích.⁹²

V letech 2015-2016 dominuje v médiích v souvislosti s islámem téma uprchlíků a migrační vlny. Uprchlík a migrace se staly v tomto období synonymem pro islám, který přišel zaplavit naši civilizaci.⁹³ Zvýšení mediálního zájmu o toto téma se odrazilo i v politickém

⁸⁹ ČTK. Zeman straší islámem kvůli popularitě, soudí politici. *Lidové noviny* [online]. 2015, 17. 10., (243), 3 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: Anopress.cz

⁹⁰ BARTOŠEK, Pavel. Zeman si notoval s Okamurou. *Lidové noviny* [online]. 2017, 11.12., (286), 2 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: Anopress.cz

⁹¹ Termín „politický islám“ zahrnuje nelegitimní expanzi politické státní moci a zájmů do rozsáhlých oblastí společenského života, které dříve nespádaly do jeho působnosti. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3013086>

⁹² KAMBERSKÝ, Petr. Nechci tu politický islám, ženské obřízky. *Lidové noviny* [online]. 2015, 24.1., (20), 3 [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: Anopress.cz

⁹³ KRAUS, Josef. Pro samé ohledy nevidíme zlo. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, 9.1., (7), 12 [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: Anopress.cz

diskurzu, který se z větší části začíná vyhrazovat proti uprchlíkům i migrační vlně, přičemž do tohoto trendu zapadá i prezident republiky.⁹⁴ Od doby, kdy stoupl masivně zájem o téma islám a jeho vztah k naší civilizaci, vzrostl počet článků za první čtyři roky na 78 %, přičemž tato počáteční vlna odpadá. Úpadek zájmu médií o migrační vlnu koreluje s tím, jak upadá intenzita migrační vlny.

Podobné schéma můžeme vidět i u klíčových slov terorismus a atentát. V reakci na teroristické útoky na Charlie Hebdo v roce 2015 sledujeme vlnu mediálního pokrytí daného tématu, které rozproudilo politický diskurz nejenom v cílové zemi těchto teroristických atentátů, tj. Francii, kde se diskutovalo o zavedení nové protiteroristické legislativy,⁹⁵ jakožto rozšířily i debatu na české scéně.⁹⁶ Vliv mediálního dopadu na lidi můžeme usuzovat z případu dezorientovaného penzisty v České republice, který v médiích viděl teroristický útok a paniku českých politiků, a díky vlivu mediálního obrazu se snažil rozpoutat náboženskou válku a rasový teror, z jeho dobrého přesvědčení, že jeho čin vyvolá perzekuce proti muslimům a tím nás všechny zachrání.⁹⁷

K absolutním dezinterpretacím dochází převážně skrze zkratkovité a deterministické uvažování médií, které vychází z principu, že islám je na základě vyjádření fundamentalistů neměnný. Vnímání fundamentalistů jako násilných představitelů islámu vede poté k tomu, že všichni muslimové jsou násilní a islám jako náboženství je náboženstvím násilí,⁹⁸ přičemž praktickou implikací této násilnické kultury je džihád, který se opět chápe pouze jakožto muslimská obdoba křížových výprav, jehož cílem je podrobení veškerého světa islámu.⁹⁹ V médiích tak vůbec není prostor pro představení různých teologických a praktických implikací, debat, které se v rámci islámských odborníků vedou o tom, co vůbec džihád je.¹⁰⁰

⁹⁴ POKORNÝ, Jakub. Už žádný další muslim!. *Mladá fronta DNES* [online]. 2017, 26.8., (198), 2 [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: Anopress.cz

⁹⁵ ŠAFÁŘIKOVÁ, Jana. Útočník vjel v Paříži do protiteroristické jednotky. *Mladá fronta DNES* [online]. 2017, 10.8., (184), 10 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: Anopress.cz

⁹⁶ VOTRUBA, Viktor. Islám je hlavně politické téma, ne náboženské. *Mladá fronta DNES* [online]. 2017, 7.12., (283), 16 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: Anopress.cz

⁹⁷ SVAČINA, Pavel. Senior z Bakova teroristou. *Mladá fronta DNES* [online]. 2018, 16.3., (64), 17 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: Anopress.cz

⁹⁸ LOUŽEK, Marek. Muslimský sklon k radikalizaci. *Mladá fronta DNES* [online]. 2021, 20.11., (268), 9 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: Anopress.cz

⁹⁹ JANOUCHOVÁ, Kateřina. Islám si chce podrobit Evropu, říká spisovatelka. *Mladá fronta DNES* [online]. 2017, 27.5., (122), 1 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: Anopress.cz

¹⁰⁰ Více o tom, co je to džihád: MENDEL, Miloš. *Pojmy da'wa a džihád v klasickém islámu*. Religio: Revue pro religionistiku. Brno: Česká společnost pro studium náboženství Brno, 1995, roč. 1995m č. 2, s. 3-16.

V posledních letech islám již nepředstavuje takový problém, který by média zajímal, a proto i utichá zájem veřejnosti a politiků o něj. Nicméně předmětem diskurzu se tak znovu stává v extrémistických stranách, které se ve většině případech zmiňují o šaríe jako o hrozbě v podobě zavádění její praxe.¹⁰¹ V tomto kontextu se neustále zmiňuje bezpečnostní riziko. Implikuje se tím, že přítomnost vyznavačů Koránu v českých zemích přímo zahrnuje zavádění náboženského práva, tzn. šarí'i do české společnosti, českého právního řádu či do školství. Z české republiky je známá kauza o studentce z Jemenu, které nebylo dovoleno nosit šátek ve škole v Teplicích, čímž byla donucena školu opustit.¹⁰²

Téma mešit je na rozdíl od předchozích témat v evropském mediálním prostředí pokrýváno daleko více neutrálněji bez nějakých politických nebo bezpečnostních implikací, které se sice čas od času vyrojí, ale to téměř výhradně v souvislosti s výstavbou nových mešit.¹⁰³ Z celkového počtu článků o mešitách se 36 článků zabývá útoky na mešity.¹⁰⁴ To se znovu váže k náboženskému právu šarí'a, ke kategorii šíření Koránu a šarí'y v daných zemích, kdy se opět objevují bezpečnostní otázky, které se týkají především nejvyšších duchovních představitelů neboli imámů, neboť nemáme přesnou kontrolu nad tím, který imám je nebo není nebezpečný,¹⁰⁵ což je téma, které je jednoznačně negativní, ale jinak pokrytí o činnosti mešit je zpravidla bez negativních konotací.¹⁰⁶

S islámem je možné spojit spoustu dalších pojmů, které se ale v médiích vyskytují pouze s ohledem na konkrétní událost jako je například pouť do Mekky, půst ramadán nebo muslimská rituální porážka. Z tohoto důvodu jsem vybrala témata, která po dlouhou dobu rezonují v mediálním prostoru a nejsou konjunkturální během jednoho roku.

Ze zajímavosti jsem se pokusila vyhledat okruh zabývající se islámem v souvislosti s inspirací nebo přínosem, ale tato myšlenka byla poněkud neúspěšná. Za celých šest let

¹⁰¹ JANOUŠ, Václav. Začíná to šaríou, končí násilím. *Mladá fronta DNES* [online]. 2016, 30.8., (203), 3 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: Anopress.cz

¹⁰² GOLIS, Ondřej. Vylučte Arabku, žádají ředitele. *Lidové noviny* [online]. 2016, 16.4., (89), 2 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: Anopress.cz

¹⁰³ MILENKOVICHOVÁ, Ivana. Rumuni se bouří, nechťejí mešitu. *Lidové noviny* [online]. 2015, 24.7., (171), 6 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: Anopress.cz

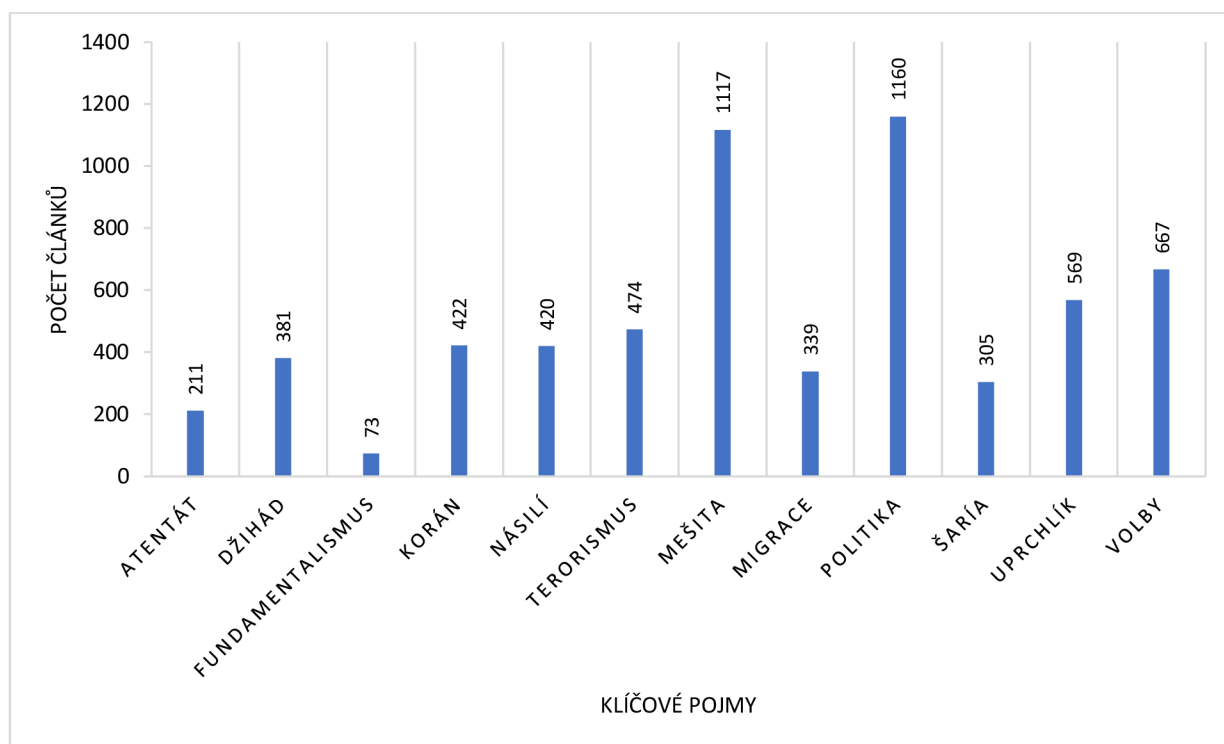
¹⁰⁴ ROKOS, Milan. Útok na mešitu: přes 200 obětí. *Lidové noviny* [online]. 2017, 25.11., (273), 1 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: Anopress.cz

¹⁰⁵ JANOUŠ, Václav. Pražský imám v cele. Policie řeší jeho kšefty. *Mladá fronta DNES* [online]. 2018, 10.11., (262), 1 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: Anopress.cz

¹⁰⁶ FICBAUEROVÁ Barbora – SOUKUPOVÁ Jana. Brněnská mešita byla první. Lidé si na ni už zvykli. *Mladá fronta DNES* [online]. 2018, 4.7., (154), 16 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: Anopress.cz

databáze vygenerovala pouze 58 článků. Po přečtení všech článků jsem nenarazila na žádný, který by byl z pozice islámu inspirativním. Spíše se vždy jednalo o články, kdy inspirace islámem byla zpochybňována.¹⁰⁷ V jiných případech šlo o články neutrální.¹⁰⁸

Graf 2: Počet článků obsahujících zvolené klíčové pojmy

Z grafu vyplývá, že v médiích je islám nejvíce dáván do souvislosti s těmito pěti po sobě jdoucími tématy: politika, mešita, volby, uprchlík a terorismus. Takto získané uskupení lze rozdělit do tří klastrů:

- islám jako bezpečnostní hrozba – hlavním tématem je zde terorismus identifikovatelný s násilím, džihádem, atentátem a fundamentalismem;
- islám jako civilizační hrozba – témata spjatá s mešitami, ke kterým lze přiřadit Korán, právo šarí'a, ale i migraci a uprchlíky, neboť v sobě skrývají hrozbu v podobě jinakosti a jeví se jako nepřátelské k civilizovaným hodnotám;

¹⁰⁷ PETRÁČEK, Zbyněk. Ach ty můj závoji. *Lidové noviny* [online]. 2018, 10. 2., (35), 21 [cit. 2022-04-25]. Dostupné z: Anopress.cz

¹⁰⁸ MÁCHALOVÁ, Jana. Svět ztrácí ideu módy. *Lidové noviny* [online]. 2017, 2. 9., (204), 11 [cit. 2022-04-25]. Dostupné z: Anopress.cz

- islám jako prostředek zneužívaný v politickém boji – témata spjatá s politikou a volbami.¹⁰⁹

3.4 Islám jako bezpečnostní hrozba

V důsledku teroristických útoků ze strany islamistů mnozí lidé slovo islám okamžitě ztotožňují s terorismem a považují ho za hlavní strategickou hrozbu pro naši bezpečnost. Démonizací islámského světa se slova a fráze jako *džihád* či *Alláhu akbar*¹¹⁰ stala neodmyslitelně spjatá s akty terorismu páchanými ze strany radikálních muslimských vyznavačů, přičemž již není kladen důraz na rozlišování mezi radikálním či umírněným muslimem, neboť všichni muslimové jsou generalizováni do role potenciálního útočníka.

Samotný pojem terorismus je velmi obtížné definovat, neboť jeho historie a formy jsou natolik rozsáhlé a neurčité, že veškeré snahy o jeho definitivní pojmové zakotvení naráží buď na přílišnou abstraktnost vymezených definic či na nevěli rozličných států takovou definici přijmout.¹¹¹ Pro západní svět se terorismus stal závažnou hrozbou až po roce 2001, což vedlo k zájmu o vytvoření jednotné definice. Jestliže se zaměříme na Evropu, tak Evropský parlament označil terorismus za „*záměrně páchané činy jednotlivců nebo skupin proti jedné nebo několika zemím, jejich institucím či státním příslušníkům s cílem zastrašovat je a ohrožovat jejich základní lidské svobody, demokracii, úctu k lidským právům a k vládě práva.*“¹¹²

3.4.1 Hrozba teroristického útoku v ČR

Dva dny po útoku na Charlie Hebdo v roce 2015 využila svého postavení *MF DNES* a možnou hrozbu teroristického útoku vztáhla na Českou republiku.

¹⁰⁹ Při posuzování uvedených klastrů je třeba mít na paměti jemné nuance, které odlišují jednu kategorii od druhé, a že tedy uvedené definice se mohou u jednotlivých výzkumů lišit.

¹¹⁰ Podle proponentů islamofobie je fráze „Allahu akbar“ používána v souvislosti s ničením a zabíjením nevěřících. Ve skutečnosti se toto spojení pronáší ve formální rovině během každé z pravidelných modliteb. Dostupné z: OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků...*, 23-24.

¹¹¹ Přestože první oficiální definice byla v roce 1937 podepsána 24 státy, tak ji ratifikovala pouze Indie, protože z důvodu příliš širokých vymezených hranic ji zbylé státy neschválily

¹¹² EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2006, 172.

„V Česku žije odhadem 20 tisíc muslimů. Žádný terorista se mezi nimi zatím nenašel, ale v posledních letech si jich více všimá policie i tajné služby. Radikální islám se zatím v Česku projevuje třemi způsoby a ve srovnání s cizinou velmi skrytě. Na druhou stranu se vliv muslimů v Česku v poslední době rozšiřuje. Nelze vyloučit, že také viditelnější radikálové objeví střední Evropu.“¹¹³

Nejprve bych ráda podotkla, že z článku není možné vyčíst jakými konkrétními způsoby se radikální islám u nás projevuje, neboť tyto informace se v textu nevyskytují. Nicméně ale hned z první věty je patrné, že ačkoliv mezi námi zatím žádný terorista není, tak někdy v budoucnu tady nejspíše bude. Prohlubování strachu bezprostředně po teroristickém útoku je nemístné, natož v zemi, ve které si muslimská komunita dle výročních zpráv Bezpečnostní informační služby¹¹⁴ (dále BIS) udržuje umírněný charakter. Ale přesto *„mediálního prostoru dokonaleji využili muslimové, kteří názorově ani oficiálně nereprezentují místní muslimy a jejich organizace, což prohloubilo napětí mezi většinovou českou společností a muslimskou komunitou.“¹¹⁵*

Taktéž výsledky Světového indexu míru (Global Peace Index) ukazují, že Česká republika se v letech 2015-2021 umísťuje pravidelně do 10. místa nejbezpečnějších zemí.¹¹⁶

Lidové noviny pokračovaly v duchu možné hrozby teroristického útoku v České republice, přičemž se obrátily na bezpečnostní experty, kteří *„připouštějí, že pokud by teroristé skutečně chtěli provést podobný útok jako na pařížskou redakci časopisu Charlie Hebdo, mají k dispozici bezpočet cílů, které žádný stát na světě není schopen ochránit.“* V zápětí se v článku objevuje reakce ministra vnitra Milana Chovance, *„který po mimořádné schůzce se zástupci bezpečnostních služeb Čechy uklidnil, že jim teď vážné nebezpečí nehrozí.“¹¹⁷*

¹¹³ POKORNÝ, Jakub. "Neviditelný" islám v Česku už zajímá BIS. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, (7), 4 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: Anopress.cz

¹¹⁴ Bezpečnostní informační služba je zpravodajská instituce českého státu, která předvídá, shromažďuje a vyhodnocuje informace o rizicích ohrožujících bezpečnost, demokracii a svobodu. Dostupné z: <https://www.bis.cz>

¹¹⁵ BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA. *Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2015* [online]. In: . 1.9. 2016, s. 13 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/>

¹¹⁶ INSTITUTE FOR ECONOMICS & PEACE. *Global Peace Index 2020. : Measuring peace in a complex world* [online]. Sydney, 2020, s. 20 [cit. 2022-03-14] Dostupné z: https://visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/10/GPI_2020_web.pdf

¹¹⁷ ELIÁŠOVÁ, Kateřina. Česká reakce: nenaskočit na populismus. *Lidové noviny* [online]. 2015, (7), 5 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: Anopress.cz

V článku opět není možné nalézt informaci, kým se myslí oni bezpečnostní experti, kteří prohlašují, že je nemožné některá místa ochránit před teroristickým útokem, když v následující větě jsou zástupci bezpečnostních služeb označeni za zdroj informací naprosto odporujícím tvrzení *MF DNES*, neboť ta vypovídá o zatím nereálné hrozbě teroristických útoků na území České republiky v tůž době.

3.4.2 Propojení terorismu a islámu v médiích

Ačkoliv se ve zkoumaném období, ani nikdy dříve, Česká republika nestala zemí s cíleným teroristickým útokem ze strany radikálních vyznavačů islámu, bylo toho o islámském terorismu napsáno mnoho. Za mezník je považován atentát na týdeník Charlie Hebdo, „*po němž už Evropa nebude moci řešit problém islámského terorismu strkáním hlavy do písku. Pokud chce Evropa skutečně čelit současné hrozbě islámského extremismu a terorismu na svém území (...), je nutné jasně a rozhodně prohlásit, že radikální islám představuje globální hrozbu pro západní civilizaci.*“¹¹⁸

„*Rozšiřují se také metody, kterými chtějí džihádisté rozsévat strach ve společnosti. Vedle výbušnin, útoků nožem či s použitím nákladních aut vymýšlejí vynalézaví útočníci nové netradiční zbraně.*“¹¹⁹

Islám se stal v důsledku konstantního spojování muslimů s teroristickými útoky samotným synonymem ke slovu terorismus. Každý muslim je tak považován za teroristu, přestože ve skutečnosti radikální muslimové tvoří pouze zlomek celé komunity muslimů. Islám nemá o nic větší sklony k terorismu než jakékoliv jiné náboženství a jak řekl Papež František v roce 2016, „*ve všech náboženstvích je vždy malá fundamentalistická skupinka. Ne všichni muslimové jsou násilníci.*“¹²⁰

Jenomže v případě, kdy nám média neustále podsouvají myšlenku hrozby v podobě islámu, tak není divu, že se u nás vytvořil tak silně protiislámský diskurz. V *MF DNES* je dáván

¹¹⁸ KRAUS, Josef. Pro samé ohledy nevidíme zlo. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, 9.1., (7), 12 [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: Anopress.cz

¹¹⁹ SLÁDEK, Jiří. Europol varuje před terorem. *Mladá fronta DNES* [online]. 2019, 29.6., (150), 7 [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: Anopress.cz

¹²⁰ Česká sekce Vatikánského rozhlasu. Základ terorismu? Odmítat zázrak Stvoření!. *RadioVaticana.cz* [online]. 2016, 1. 8. [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://www.radiovaticana.cz/>

prostor studentům pro vyjádření svých myšlenek, kdy jeden blíže nespecifikovaný záhřebský student se v roce 2015 vyjádřil k islámu následovně: „*V posledních dvou letech pravidelně slyšíme o islámském terorismu a Islámském státě. Neuběhne snad ani týden, abychom neslyšeli o teroristickém útoku či výhrůžkách islamistů, a to nejen na Blízkém východě, ale i u nás v Evropě. Proto se domnívám, že islám je zásadní hrozbou dnešní doby.*“¹²¹

Již z tohoto názoru si můžeme utvořit hrubý rámec toho, jaký vliv mají médií na člověka. Bohužel nám není znám věk studenta, ale již v mladém věku je formován negativní postoj k islámu na základě jeho neustálého prezentování pouze v negativních konotacích. To, jaký vliv média mohou opravdu mít, můžeme usuzovat z případu dezorientovaného penzisty v Mladé Boleslavi, který ve svém nejlepším přesvědčení pokácel stromy na vlakové koleje, neboť jeho „*motivací byla snaha vyvolat mezi lidmi obavy z muslimské migrační vlny a z muslimů coby teroristů.*“¹²²

Ačkoliv se seniorův pokus o vyvolání antiislámské paniky stal středem pozornosti médií, byl jeho případ značně zlehčován. Muž byl známý pro své hlasité protiislámské postoje, dále jako aktivní stoupenec strany SPD Tomia Okamury byl médií prezentován jako pomatený penzista jednající ve snaze vystrašit obyvatele České republiky a tak je vybudit k pozornosti proti údajné hrozbě. Z tohoto příkladu si můžeme odnést to, že i v islámu se najdou pomatení jedinci, jejichž „*nezlomné přesvědčení o tom, že „konají dobro a brání zlu,“ – je podle většiny fundamentalistických interpretací – hlavní motivací jejich činu, který jim má také přinést odměnu v podobě přímé cesty do ráje.*“¹²³

Terorismus bezpochyby představuje bezpečnostní hrozbu, nicméně ne v tak velkém měřítku, ve kterém je nám reprezentován. Další chybou, které se média dopouštějí je fakt, že jejich nepřesné vyjadřování a příliš obecné generalizování vede k tomu, že se všichni muslimové stávají v očích řadového občana teroristy a to navzdory faktu, že islám „*nepodporuje, ani nepožaduje násilí a Korán provádění teroristických akcí neoslavuje. Nepožaduje například akt individuálního mučednictví či sebevražedných atentátů jako důkaz vztahu věřícího k Bohu.*“ Jak je z výše uvedeného patrné, teroristické atentáty jsou výsledkem

¹²¹ ZÁBŘEH, Gymnázium. Evropa a islám: přistěhovalci se musí přizpůsobit nám. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, 9. 4., (83), 3 [cit. 2022-03-21]. Dostupné z: Anopress.cz

¹²² SVAČINA, Pavel. Senior z Bakova teroristou. *Mladá fronta DNES* [online]. 2018, 16.3., (64), 17 [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: Anopress.cz

¹²³ MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět...*, 274.

fundamentalisticky smýšlejících vyznavačů islámu, se kterými se běžní muslimové neztotožňují a proti jejich činům se vyhrávají a to tak, jak ostatně předepisuje sám islám. Nicméně i zde platí zásada, „*kdo chce, ten si dotyčné verše vysvětlí tak, jak potřebuje,*“ což je ostatně možné aplikovat na všechny zakládající texty velkých světových náboženství, jež byly v průběhu historie použity jako zdůvodnění zjištěných cílů.¹²⁴

Stejně tak i povaha českých muslimů, jak o nich ve výročních zprávách píše BIS, je charakterizována jako umírněná, což podtrhuje i jejich dlouhodobý pobyt v České republice. Pouze v ojedinělých případech se jedná o jedince přicházející ze zahraničí, kteří v sobě mohou skrývat potenciální hrozbu a negativně ovlivňovat společnost. Nicméně i v případě takto negativně orientovaných osob, nelze přestat apelovat na snahu o jejich kulturní integraci, neboť bez ní jsou takovíto lidé vystaveni hrozbě další a hlubší radikalizace, která „*může hrozit v případě, že mladí muslimové nebudou přijímáni majoritou.*“¹²⁵ Avšak jak již bylo nastíněno výše, bezpečnostní hrozba není jediným ohrožením, které lidé v islámu spatřují.

3.5 Islám jako civilizační hrozba

„Po staletí bojovali naši předci za svobodu a bránili své hranice, po staletí jsme jako národ a později i jako Evropa budovali své tradice a životní hodnoty. Vážně si je necháme svévolně vzít a přenecháme je zcela odlišné kultuře bez boje?“¹²⁶

Úvodní odstavec článku nesoucí titul „Pomalá, ale jistá islamizace Evropy“ plně odpovídá tendenčnímu narativu, který zpravodajství o islámu v České republice dominuje. Názor většinové společnosti se poté nese v tom duchu, že islám je ze své podstaty neslučitelný s multikulturní společností a liberální demokracií mezi jejíž základní hodnoty patří rovnost, svoboda projevu, tolerance a klidné řešení problémů. Civilizační hrozba je tak spatřována v migrační vlně, která v lidech vyvolává strach z velkého množství příchozích muslimů, kteří zde budou jistě usilovat o zavedení právních a mravních pravidel zakotvených v šarí'e, či potažmo s prostým zaváděním neevropského stylu života. S příchodem muslimů jsou tak spojeny obavy z nuceného zahalování žen, tolerance či legalizace mnohoženství, prosazování

¹²⁴ MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět...*, 268-272.

¹²⁵ TOPINKA, Daniel. *Muslimové v Česku...*, 339.

¹²⁶ KRUŽÍK, Michal. *Pomalá, ale jistá islamizace Evropy. Mladá fronta DNES* [online]. 2015, (239), 11 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: Anopress.cz

odlišných stravovacích návyků,¹²⁷ rehabilitace patriarchátu a fyzických trestů zahrnujících i kruté způsoby poprav.¹²⁸

3.5.1 Ohrožení v podobě migrace

„K masové migraci dochází přesto, že imigranti odmítají náboženství a kulturu hostitelských zemí, neadaptují se na místní kulturu a životní styl, snaží se vnutit hostitelské zemi vlastní kulturu a náboženská měřítká i způsob života, žijí v paralelních společnostech, s většinou společnosti téměř nekomunikují, trvale a zásadně mění demografické poměry v hostitelských zemích a přispívají ke společenskému napětí.“¹²⁹

Jak již bylo zmíněno, nejčastěji média využívají svého postavení k zdůraznění, že *„základní kámen úrazu je fakt, že islám je neslučitelný s demokracií, nemůžou fungovat zároveň.“¹³⁰*

Sociolog Karel Černý upozorňuje na různé výklady Koránu a proto se domnívá, že *„pro nastavení mezilidských vztahů a zorganizování společnosti je daleko důležitější nikoliv to, co říká islám, ale to, co říkají muslimové o tom, co říká islám. A jaké z toho vyvozují důsledky pro své jednání.“¹³¹*

Mnoho lidí taktéž poukazuje na skutečnost, že jen velmi málo muslimských společností je demokratických a dochází k závěru, že důvody pro to musí spočívat v nedemokratickém charakteru islámu. Český orientalista Bronislav Ostránský říká: *„Navzdory tomu, že muslimské země reprezentují významnou část světových nedemokratických režimů, podpora demokratickým institucím a hodnotám je mezi muslimy obecně vysoká.“¹³²*

¹²⁷ V islámském právu se slovem *halál* označuje vše, co je muslimovi dovoleno (zejména potraviny). Vzhledem k tomu, že se označení *halál* objevuje na obalech potravin, i na mastných výrobcích, protiislámstí aktivisté jej běžně zaměňují s pojmem *dhabíha* (rituální porážka, tedy správný postup usmrcení zvířete dle islámských zvyklostí) a pranýřují jej jako domnělý projev muslimského barbarství. Dostupné z: OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků...*, 70.

¹²⁸ Například ukamenování, veřejné bičování, trest smrti, zmrzačení – useknutí ruky

¹²⁹ LOUŽEK, Marek. Muslimský sklon k radikalizaci. *Mladá fronta DNES* [online]. 2021, 20.11., (268), 9 [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: Anopress.cz

¹³⁰ KRUŽÍK, Michal. Pomalá, ale jistá islamizace Evropy. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, (239), 11 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: Anopress.cz

¹³¹ ČERNÝ, Karel. *Nekompatibilita islámu se západními hodnotami?*. In. BERÁNEK, Ondřej – Ostránský, Bronislav. 1. Praha: Academia, 2016, 71.

¹³² OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Islamofobie po česku*. Praha: Vyšehrad, 2018. 136.

O tom, že reprezentace islámu ze strany médií je značně neucelená svědčí článek Lidových novin, kde byl poskytnut prostor právě orientalistovi Ostránskému, který je přesvědčen, že islám je slučitelný s evropskými hodnotami v případě, že pomineme radikální interpretace vyrůstající z velmi tvrdého a nesnášenlivého výkladu salafije, které ohrožují naši demokratickou/sekulární společnost. Dle jeho názoru „v současné České republice (pozn. rok 2015) může muslim bez problémů naplňovat všechny požadavky svého náboženství, aniž by se dostal do rozporu se zákony.“¹³³

3.5.2 Kulturní odlišnosti

Za jednoho z čelních „bojovníků“ proti islamizaci české společnosti se pasoval předseda politické strany Svoboda a přímá demokracie (SPD) Tomio Okamura,¹³⁴ který zveřejnil na svém facebookovém profilu příspěvek vybízející k ochraně před islámem, jehož autorem byl člen grémia strany Jiří Kobza a Tomio Okamura se ztotožnil se všemi jeho myšlenkami. Protiislámský orientovaný text obsahoval následující body:

- *můžeme chovat pejsky a prasátka jako domácí mazlíčky a chodit je venčit do okolí jejich center, mešit a oblíbených piknikovišť;*
- *pokud někde již stojí a funguje taková stavba, nic nezakazuje chodit kolem ní střídme oblečení, muži i ženy, se psy na procházku, nasměrovat k ní místní bezdomovce, ať si tam popíjejí svůj krabicový elixír;*
- *můžeme svůj nesouhlas vyjádřit i obchodně, nekupovat si v jejich krámech kebaby ani mobily (...). Každý zakoupený kebab je jen další jeden krok k burkám. Jak bude chutnat vaší ženě, až jej bude jíst se šátkem na obličejí?;*
- *můžeme ignorovat řetězce, prodejny a restaurace, které se jim podbízejí tím, že nabízí halal pokrmy;*

¹³³ ZÍDEK, Petr. Islám je slučitelný s našimi hodnotami. *Lidové noviny* [online]. 2015, 10.1., (8), 23 [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: Anopress.cz

¹³⁴ Islamofobie je programovou součástí propagandy a politické linie SPD a předtím Úsvitu přímé demokracie. Rovněž by se dalo poukázat na skandály spojené s Okamurovým pokrytectvím: kritizuje halál X má podíl v halalovém průmyslu; kritizuje islámskou nesnášenlivost k „našemu“ způsobu života X sám Okamura je nesnášenlivý ke všem trendům moderní evropské společnosti, př. politika gendru. Ze strany SPD se tak jedná o cílenou provokaci za účelem podnítit nepřátelskou reakci z řad muslimů, ale i jiných politických oponentů Tomia Okamury.

- *můžeme jim neustále připomínat, že mohou kdykoliv svobodně využít práva odejít prudit někam jinam.*¹³⁵

Ačkoliv by bylo možné tento příklad kategorizovat i v rámci politické hrozby spojené s islámem, domnívám se, že jeho zařazení do kategorie kulturních odlišností lépe vystihne dezinformační podstatu uvedeného textu a to s ohledem na to, jak moc je v článku akcentovaný důraz na neslučitelnost českých hodnot a životního stylu se stylem „islámským.“ Zároveň je ale velmi složité definovat něco jako národní hodnoty nebo unikátní životní styl – ať český nebo islámský, neboť islámský svět zahrnuje bezpočet rozličných kultur a národností (od Arabů, Berberů, Peršanů/Íránců, Turků, až ke Slovanům (např. Bosňáci, kde není rozdíl skoro žádný). Článek se vymezuje především proti zahalování žen, zvrácenosti ve smyslu nečistoty psů, odlišnému stravovacímu návyku v podobě muslimské rituální porážky a zákazu konzumace vepřového masa či požívání jakýkoliv omamných látek.

K vyjasnění, proč Tomio Okamura nabádá právě k venčení psů a prasat kolem mešit nám poslouží kniha Miloše Mendela *Muslimové a jejich svět*, ve které se zabývá klíčovými otázkami ohledně víry, zvyklostech a smýšlení muslimů. *„Za nečisté a ke konzumaci nezpůsobilé zvíře se považuje především vepř, zvířecí krev a zdechlina, tedy zvíře, jež pojde přirozenou smrtí nebo je usmrceno nepředpisovým způsobem.“*¹³⁶ Záležitost ohledně psů není zakotvená v Koránu, nýbrž *„přes různé lokální interpretace jsou psi z hlediska šarí'y a tradice převážně považováni za nečisté zvíře a za zdroj tzv. „lehkého znečištění.“*¹³⁷

I z roku 2017 máme doložené přetrvávající obavy, které by mohly české společnosti přinést kulturní odlišnosti muslimů. *„Poslanec Parlamentu ČR Zdeněk Soukup s lidmi mluvil o české kultuře a hrozbě islamizace. (...) „Dneska se odstraňují kříže z fotografií, zítra je budeme sundávat z kostelů? Takové zavádění pořádků a zvyků tady nechceme. Nechceme právo šaría, no go zóny, nechceme, aby se ženy musely zahalovat do burek.“ Proti tomu je nutné se postavit.“*¹³⁸

¹³⁵ PACLÍKOVÁ, Adéla. S prasetem k mešitě. Okamurův návod na záchranu Česka před islamisty. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, 5.1., (3), 1 [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: Anopress.cz

¹³⁶ MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět...*, 180-181.

¹³⁷ MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět...*, 182.

¹³⁸ JD. Poslanec: Musíme bránit naši kulturu. *Mladá fronta DNES* [online]. 2017, (206), 16 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: Anopress.cz

Otázku zahalování žen v kontextu islámu je velmi problematické rozsoudit, neboť druh a míra zahalování není napříč islámským světem jednotná. V tomto případě je potřeba rozlišit mezi zákonodárstvím jednotlivých zemí: Turecko – sekulární stát, kde ženy často nejsou nuceny šátek nosit; Alžírsko – sekulární země s mírnými prvky šarí‘y, ženy obecně šátek nosí; Saudská Arábie – teokracie vynucující nošení burky pod zákonnou hrozbou trestu; a zvyklostmi napříč islámským světem, kdy v patriarchální rodině je více pravděpodobné, že ženy nosit šátek budou, oproti liberální rodině, která třeba není formálně sekulární, ale její postoj k islámu je spíše vágní, například Turecko je majoritně islámské, ale většina obyvatel jsou „matrikovi“ muslimové, tj. jsou formálně věřící, ale buď neprojektují vůbec či pouze „pro forma“.

Obecně ale platí, že muslimky by neměly dávat na odiv více než ruce, nohy a co se týká obličeje, tak zde se opět projevují značné rozdíly v interpretaci zmiňovaných pravidel napříč islámskými zeměmi. Nicméně odhalování různých částí těla typu břicha či boků nebo nošení minisukně je naprosto nepřijatelné a nepřipustné, což ovšem neznamená, že v některých majoritně islámských zemích jsou tyto nároky na zahalování dožadovány.¹³⁹ Jak již bylo řečeno, praxe zahalování se vždy odvíjí od kulturního prostředí dané islámské země. Nicméně zahalování nemusí být přímo spojené pouze s islámem, například křesťané na Blízkém východě se také často zahalují, neboť považují vlasy za projev sexuality.¹⁴⁰

Ožehavým tématem spojeným s islámem je praxe tělesných trestů, respektive představa, že aplikování tělesných trestů je jedním z neoddelitelných charakteristik praktikování islámské víry. Luboš Kropáček jejich aplikování vyvrací tezí, že „*šariatské tělesné tresty za vymezená provinění byly v muslimských zemích v moderní době rušeny, někdy znovu vyhlášeny (v Súdánu či severní Nigérii) a dnes patří do projektů extremistických sil.*“ Faktem je, že „*rozumní, umírnění muslimové se od nich distancují.*“¹⁴¹

V Lidových novinách byl opublikován článek shrnující myšlenky Sarrazinovy¹⁴² knihy *Nepřátelské převzetí. Jak islám brání pokroku a ohrožuje společnost*. V souvislosti s praktikami muslimů vycházejících z Koránu autor knihy dospěl k závěru, že „*islám není komplikované*

¹³⁹ Například Írán byl dříve tolerantní islámskou zemí, který prodělal nástup fundamentalistického režimu

¹⁴⁰ „(...) každá žena, která se modlí nebo prorokuje s nezahalenou hlavou, dělá ostudu tomu, který její hlavou; je to úplně stejně, jako kdyby se oholila. Pokud se žena nechce zahalovat, pak ať se rovnou ošťříhá. Pokud se ovšem stydí ošťříhat nebo oholit, pak ať se tedy zahaluje.“ 1 Kor 11, 5-6

¹⁴¹ KROPÁČEK, Luboš. *Islám a západní hodnoty*. In. BERÁNEK, Ondřej – Ostránský Bronislav. 2016, 166.

¹⁴² Thilo Sarrazin (1945) je německý, sociálně-demokratický politik

náboženství – základ tvoří nenávisť a odstup od nevěřících. Muslimové nemají uzavírat sňatky s nevěřícími a muslimkám je to zcela zakázáno. Korán se staví kladně k rozmnožování muslimů a nárůst muslimské populace způsobuje vysoká porodnost“. Přestože autor knihy připouští existenci různých forem islámu, tak pro něho zůstává základní definující charakteristikou „*pohled na svět, který omezuje individuální myšlení a má autoritativní a násilné sklony*“.¹⁴³

I s ohledem na to, že autor knihy přistupuje ve své snaze vymezit se proti islámu k argumentaci logicky a zřetelně, nelze se ubránit pocitu, že více, než o vytvoření seriózní studie o problematice soužití islámu s evropskými hodnotami, jde autorovi o vylíčení islámu a muslimů v co nejvíce odstrašujícím světle. Z mého pohledu se jedná o situaci, kdy máme knihu kritickou k islámu a *Lidové noviny* pouze převezmou ty nejvíce kritické úryvky a soustředí se pouze na ně s cílem zveličit původní autorovy obavy z islámu – jakoby autorský text sám o sobě nestačil. Vypadá to tak, že českým médiím ani odměřená islamofobie nestačí, musí se vystupňovat ještě více záměrnou manipulací s celkovým vyzněním původního materiálu, tj. autorovy knihy.

*„Když pannu zasnoubenou muži, najde nějaký muž v městě a bude s ní ležet, vyvedete oba dva k bráně toho města, ukamenujete je a zemřou: dívka proto, že v městě nekřičela, a muž proto, že ponižil ženu svého bližního. Tak odstraníš zlo ze svého středu.“*¹⁴⁴ (Deuteronomium) (5.M 22,23)

Na první pohled se jedná o velmi radikální interpretaci, která možná překvapivě nevychází z Koránu, nýbrž z jiného náboženského textu, a to z Bible. Náboženské texty jsou několik let staré a nikdy je nelze brát doslovně. Doslova z nich vychází pouze extrémisti, kteří skrze extrémní myšlenky obhajují své radikální činy a anti-islámisti, kterým naopak radikální myšlenky zakotvené v Koránu slouží jako podložené argumenty pro jejich šíření obav z muslimů.

Český islamolog a arabista Luboš Kropáček polemizoval s myšlenkou, že by šlo obecně generalizovat a hodnotit různost názorů celého muslimského společenství. Jeho východiskem

¹⁴³ PIETRAŠ, Petr. Jak zastavit islamizaci Evropy. *Lidové noviny* [online]. 2019, 10. 8., (184), 13 [cit. 2022-03-21]. Dostupné z: Anopress.cz

¹⁴⁴ Bible: *Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Český ekumenický překlad. 3. přeprac. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1993. Dostupné z: bible.or.cz

je tvrzení, že muslimové mají společnou autoritu v podobě Koránu, „jehož poselství je však vykládáno velmi různě, někdy zcela protikladně.“¹⁴⁵

Rozporuplně může působit článek českého katolíka Tomáše Halíka opublikovaný *Lidovými novinami*, ve kterém stojí: „*Vím o zásadních rozdílech mezi křesťanstvím a islámem a o nebezpečném místě v hlavním proudu islámské teologie, totiž neschopnosti číst a vykládat kriticky a v kontextu doby vzniku své základní náboženské dokumenty (korán) – to skutečně otvírá dveře fundamentalismu. Ovšem ne každý fundamentalista je fanatika a ne každý fanatik je terorista.*“¹⁴⁶

V této souvislosti bych se chtěla zaměřit na představu české veřejnosti o tom, že muslimové musí být fundamentalisté z důvodu, že je pro ně přirozené číst Korán a jiné základní texty „doslova“ a proto je tedy nemožné soužití islámu a Evropanů z důvodu, že se muslimové dříve, či později stejně zradikalizují.

O tom že tento předpoklad většinové společnosti je chybný svědčí výzkum odborníků složený z Daniela Topinky a jeho kolegů, kteří vycházeli z rozhovorů s vyznavači islámu žijícími v České republice a dospěli k závěru, že „*praktikování islámu v českém prostředí vyžaduje od participantů jistou míru adaptace. (...) z důvodu obtížné dosažitelnosti či nedostupnosti některých služeb, zajištění osobního komfortu věřících, se snahou o začlenění se do české společnosti (být přijímán) a předcházení konfliktu s ostatními lidmi*“ se stává, že praktikování muslimů je upravováno. Proto také „*dochází buď k ponechání jen určitých prvků dané praxe, nebo zanechání praktikování úplně.*“¹⁴⁷

3.5.3 Pohled vědecké obce

Ostřanský situaci kolem civilizační hrozby shrnuje následovně: „*Islám je odmítán jako náboženství a kultura cizí, neznámá a potenciálně ohrožující. Je cizí právě domácí náboženské tradici, je spjata s jinými, vzdálenými etnickými a rasovými charakteristikami.*“¹⁴⁸

¹⁴⁵ KROPÁČEK, Luboš. *Nejistoty v diskurzu o islámu*. In. BERÁNEK, Ondřej – Ostřanský, Bronislav. 2016, 159.

¹⁴⁶ HALÍK, Tomáš. *Desatero ke strachu z islámu*. *Lidové noviny* [online]. 2015, 3. 10, (231), 22 [cit. 2022-03-21]. Dostupné z: Anopress.cz

¹⁴⁷ TOPINKA, Daniel. *Muslimové v Česku...*, 299-317.

¹⁴⁸ OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Islamofobie po česku*, 136.

Negativní obraz islámu v České republice popisovaný v této práci vychází dle mých zjištění ze spojení obecného strachu z neznámého a dlouhodobě negativního zobrazování islámu v českých médiích.

Mezi muslimy je obrovská kulturní a náboženská diverzita a rovněž diverzita různých sociálních skupin. Vždy najdeme výjimky vymykající se z těchto pravidel, neboť právě jak se tyto obecná pravidla realizují v praxi, může být velmi odlišné. Rozdíly bychom našli mezi státy jako je Indonésie,¹⁴⁹ Turecko, Egypt, Kuvajt či Ázerbájdžán. Turecký muslim z venkova může mít pravidla nastavená mnohem konzervativněji než obyvatel metropole žijící v podstatě západním způsobem života. V České republice je tak povědomí o muslimech vytvořené především skrze zahraniční události, které nám zprostředkovávají tuzemská média.

Skutečnost, že podoby islámského světa se region od regionu liší, bohužel nebrání masovým médiím v tom, aby se uchýlovaly ke zkratkovitému vyobrazování světa jednotného a neměnného islámu neslučitelného s právními a morálními zvyklostmi evropské civilizace.

Právě utváření si domnělých představ, stereotypů a zobecňování charakteristik na všechny muslimy vede k vymezování se na „my vs. oni.“ *„Domníváme se, že malé povědomí o islámu společně s šířeným stereotypním a negativním obrazem v médiích může vést k frustracím muslimů a také podpořit růst islamofobie ve společnosti.“*¹⁵⁰

Není přitom většího nebezpečí pro integraci islámu v Evropě, než právě účelové líčení evropských a islámských hodnotových pozic v podobě zkratkovitého „my vs. oni“, a to za pomoci neustávajícího akcentování pouze těch charakteristik islámu, jež se většinové společnosti jeví být negativními a účelovým opomíjením již zmiňované různorodosti, která je islámskému světu vlastní.

3.6 Islám jako prostředek zneužívaný v politickém boji

Diskuse o islámu jsou součástí světové politiky už od roku 2001. Ve zkoumaném období od roku 2015 se stále setkáváme s mnoha protiislámskými a protiimigrantskými výroky, protože i v důsledku migračních vln po roce 2015 se islám stává předmětem zájmu předních

¹⁴⁹ Indonésie patří mezi nejlidnatější islámská země

¹⁵⁰ TOPINKA, Daniel. *Integrační proces muslimů...*, 91.

politických stran. Provázanost politického a mediálního zájmu o islám v České republice dokládá zvýšený zájem obou sil o dané téma v souvislosti s parlamentními volbami v roce 2017 a s prezidentskými volbami o rok později. Pozornost bude věnována především tomu, jak jednotlivé politické strany začlenily islám do svých politických programů, neboť vymezování se vůči migraci a kritika kvót proti uprchlíkům se ukázala být jako účinný rétorický prvek na voliče.

3.6.1 Volby v letech 2017-2018

Pro *Lidové noviny* se v reakci na výše citovaný text Tomia Okamury (3.5.2) vyjádřila poslankyně Občanské demokratické strany (ODS) Jana Černochová, která se navzdory své účasti a vystoupení na demonstraci pořádané iniciativou *Islám v České republice nechceme* vyjádřila proti Okamurovi, že se „s jeho názory a štvavými výroky zásadně neztotožňuje.“ Svoji účast vysvětlovala snahou o snížení publicity extrémistických stran, neboť „pokud to nebudou politici demokratických stran, kteří se postaví na náměstí a řeknou „my jsme připraveni to řešit,“ tak to budou politici, jimž jsou demokracie a svoboda úplně ukradené.¹⁵¹

Petr Fiala svůj nominační projev na post předsedy ODS postavil na kritice postoje Evropské unie k migrantům. „Není chyba žen, že jdou samy večer po ulici. Je chyba státu, že jim nedokáže zajistit bezpečnost. Kdo říká opak, ten už opustil západní hodnoty a podlehl ideologii radikálního islámu.“¹⁵²

Ačkoliv protiislámská politika je nyní součástí běžného vyjadřovacího rejstříku zavedených politických stran, tak aktivní a mnohdy velmi viditelné – bez ohledu na skutečný vliv – jsou často i názory extrémistů. Za nejkontroverznější postavu bývá považován Martin Konvička. Přestože jeho specializací je entomologie a působí na přírodovědecké fakultě na Jihočeské univerzitě, tak nejvíce proslul jako politický aktivista a to díky svým protiislámským výrokům, jejichž charakter přesahuje meze slušné společnosti. Konvička patřil mezi pravidelné účastníky demonstrací a o islámu se vyjadřoval jako o „středověké blbárně a o muslimech jako o otrocích středověkého křiváka.“ Islám dále prezentoval jako „úchylárna

¹⁵¹ KAMBERSKÝ, Petr. Nechci tu politický islám, ženské obřízky. *Lidové noviny* [online]. 2015, 24.1., (20), 3 [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: Anopress.cz

¹⁵² TOMÁNEK, Tomáš. Teď chceme stoupat, plánuje ODS. *Lidové noviny* [online]. 2016, 18.1., (14), 4 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: Anopress.cz

postavená na domucení.“¹⁵³ Svě myšlenky dále sdílel na facebookové stránce *Islám v České republice nechceme*, které byl tvůrcem a rovněž se zasloužil o „první formální krok z kyberprostoru do reálného světa, kde soutěží politické ideje. Byť se sami antiislamisté nestali politickou stranou, nabídli svoji náruč všem ostatním.“¹⁵⁴ Nově vzniklé hnutí neslo název Blok proti islámu, které vzniklo z původního sdružení *Islám v České republice nechceme*.

V souvislosti s postavou Martina Konvičky a jeho hnutí Blok proti islámu bych ráda ještě zdůraznila, že ačkoliv toto hnutí existovalo relativně krátce (2015-2016), tak mělo velký vliv na rozšíření povědomí o existenci islamofobních tendencí v České republice. Lidé již dříve mívali protiislámské názory, ale islám nebyl zdaleka centrem zájmu veřejnosti.

Prezident České republiky Miloš Zeman byl již delší dobu znám pro své kritizující výroky islámu. Není tak překvapením, že i on vsadil na protiislámskou rétoriku v rámci své prezidentské kampaně, kdy se k atentátům v Paříži vyjádřil slovy „*nevidím důvod, proč by prorok Mohamed – který mimochodem není Bůh, ale člověk – neměl být karikován jako kdokoli jiný. (...) zakazuje to jejich víra, ne naše víra. A pokud vím, tak ve Francii je poměrný liberalismus tento liberalismus nic takového nezakazuje.*“¹⁵⁵

Miloš Zeman byl ale ve svých výrocích ještě radikálnější, když navrhoval symbolické vyhlášení války Islámskému státu – jde pouze o rétoriku, ne o činy. Jeho myšlenky byly vyřknuty u příležitosti 70. výročí osvobození Osvětimi:

- „*prezident Miloš Zeman přišel s nápadem na globální tažení proti Islámskému státu;*“
- „*vyzval ke sjednocené vojenské akci proti Islámskému státu, jenž podle něj hrozí superholokaustem;*“
- „*Zeman vyzval mezinárodní společenství, aby ničilo teroristy včetně jejich výcvikových táborů;*“
- „*podle něj by se tažení mělo stát záležitostí celého světa.*“¹⁵⁶

¹⁵³ KOPECKÝ, Josef. Tak snad radši od islámu zpátky k motýlům. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, 23. 1., (19), 12 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: Anopress.cz

¹⁵⁴ ŠAFARÍKOVÁ, Kateřina. "Konvičkovci" expandují do politiky. *Lidové noviny* [online]. 2015, 8. 6., (132), 2 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: Anopress.cz

¹⁵⁵ KOLÁŘ, Petr. Nové volby tu nebudou, ale vláda se změnit může. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, 7. 2., (32), 2 [cit. 2022-03-21]. Dostupné z: Anopress.cz

¹⁵⁶ VODIČKA, Milan. Zemanova svatá válka. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, 28. 1., (23), 1 [cit. 2022-03-21]. Dostupné z: Anopress.cz

Výkonný ředitel organizace Centrum pro studium politického islámu¹⁵⁷ Milan Podlipný svými výroky o islámu rovněž vytváří podhoubí podněcující k nenávisti proti islámu. Dle jeho názoru je „největší chybou, že si lidé myslí, že je islám náboženství, přitom je to naprosto čistokrevná civilizační doktrína postavená na zcela odlišných principech než západní civilizace. V islámu je nerovnost mužů a žen, nerovnost mezi věřícími a nevěřícími a je proti svobodě myšlení i svobodě projevu. Politický islám je silně diskriminační a silně totalitární doktrína.“ Na otázku redaktora, zda příliš nevytrhává informace z kontextu odpověděl, že „politický islám tvoří 51 % textů základních knih islámu. Jsou tam pasáže vystupující proti nevěřícím, protižidovské pasáže a pasáže ponižující ženy, to je nezpochybnitelný fakt.“¹⁵⁸

3.6.2 Volby do Poslanecké sněmovny 2021

Vliv tématu migrace a jeho hlavní roli ve volbách si uvědomuje i předseda hnutí ANO Andrej Babiš, který i po dvou letech covidové pandemie ve svém politickém programu „začal mluvit rovnou o tom, kterak nechce muslimskou Evropu a multikulturní ekofanatický pirátostán, přičemž „na Twitter napsal, že chtějí (pozn. autorky práce Piráti) lidem nuceně nastěhovat do bytů nájemníky – nejlíp nějakého migranta.“ Z průzkumu agentury STEM/MARK pro MF DNES bylo zjištěno, že otázka migrace není zdaleka marginální a zajímavostí je, že „pro rovných 59 % je otázka migrace "reálná hrozba" pro Česko, nikoli pouze uměle vytvořené volební téma.“¹⁵⁹

3.6.3 Shrnutí

V roce 2016, kdy Ostránský pojmenoval „české specifikum, že naše politická scéna je většinou islamofobní“ byl jeho výrok velmi nadčasový.¹⁶⁰

¹⁵⁷ Centrum pro studium politického islámu se zabývá politickým islámem. „Informuje a vzdělává o existenční hrozbě, kterou pro naši civilizaci představuje politický islám, s cílem mírovou cestou zabránit tomu, aby politický islám ovládal životy lidí.“ Dostupné z: www.cspii.org

¹⁵⁸ VOTRUBA, Viktor. Islám je hlavně politické téma, ne náboženské. *Mladá fronta DNES* [online]. 2017, 7. 12., (283), 16 [cit. 2022-03-21]. Dostupné z: Anopress.cz

¹⁵⁹ KOLÁŘ, Petr. Hlavní téma voleb? Kupodivu migrace. *Mladá fronta DNES* [online]. 2021, 9. 8., (182), 1 [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: Anopress.cz

¹⁶⁰ OSTŘANSKÝ, Bronislav. Co jinde nenajdete aneb Debaty o islámu po Česku. In. BERÁNEK, Ondřej - Ostránský, Bronislav. 2016, 52.

Jeden z předních českých orientalistů a odborník na kulturní dějiny islámských zemí Miloš Mendel vystihl politickou scénu slovy: „Z prohlášení některých nejvyšších českých politiků, intelektuálů nebo církevních představitelů zřetelně vyplývá, že muslimy a jejich kulturu je třeba paušálně odsoudit. Je to jednoduché a – jak se zdá – i funkční. Právým požehnáním pro nositele takových postojů jsou brutální akce individuálního teroru, jež čas od času postihnou určité osoby nebo lokality v západní Evropě. Tím spíše nabývají na síle plytké, kulturně rasistické výlevy na české intelektuální a politické scéně.“¹⁶¹

Vyjádření Mendela potvrzuje můj závěr o tom, že český diskurz o islámu nedokáže vidět muslimy jinak než prizmatem jednolitě nám cizí hrozby, přičemž zcela zanedbává skutečnost, že by například muslimský život mohl obsahovat i jiné stránky, než víru samotnou.

Rovněž by se dalo poukázat na jistou krvežíznivost po vlastních lidech, neboť čím více bude aktů teroru, tím více bude v očích islamofobů jednodušší paušálně odsuzovat a démonizovat islám a jeho vyznavače.

Otázkou zůstává, jak došlo k tomu, že se fundamentalistická menšina islámu stala v očích západního světa ztělesněním všech muslimů a islámu jako takového. Jak je tedy možné, aby například byl každý akt terorismu ze strany fundamentalistů spojován s nevinou většinou mírumilovných muslimů?

Odpověď na tuto otázku nelze spatřovat v oblasti náboženské, nýbrž v oblasti kulturní. Právě kulturní zázemí, a to zejména neschopnost toto zázemí chápat, vede většinovou společnost Západu k homogennímu vnímání islámu, ve kterém není pro individuální a regionální aspekty vyznavačů islámu prostor.¹⁶²

¹⁶¹ MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět...*, 63.

¹⁶² OSTRÁNSKÝ, Bronislav. *Islamofobie po česku*, 164.

4. ZÁVĚR

V úvodu vytknutý cíl, tj. představení a analýza mediálního obrazu islámu v české společnosti prizmatem českých médií a jeho srovnání s nezaujatým pohledem vědecké obce, se ukázal jako náročný úkol, který nemůže být všeobsažný. Už jen rámeček bakalářské práce mi neumožnil provést analýzu v plném rozsahu všech médií a sdělení týkajících se islámu. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla soustředit se pouze na dva nejčtenější tištěné deníky v České republice jimiž jsou *MF DNES* a *Lidové noviny*, které mají rovněž i svou digitální formu.

V úvodních kapitolách byla předestřena historie islámu, kde za nejzásadnější poznatek považuji tu skutečnost, že islám se v českém prostředí přirozeně nachází již dlouhou dobu, ale větší pozornosti ze strany médií se mu začalo dostávat až právě v souvislosti s útoky z 11. září 2001 a s růstem uprchlické krize v roce 2015. Tento nárůst na pozornosti pokládám za důležitý a z toho důvodu jej následně rozvíjím v následujících kapitolách a to právě v souvislosti se zahraničními událostmi.

Jádrem kapitoly bylo srovnání výroků médií s názory, postoji a stanovisky odborné veřejnosti. V úvodu představený předpoklad, tj. tendence českých médií zobrazovat islám v negativním světle, se ukázal být zcela oprávněným. Média jsou skutečně nepříznivě zaujatá vůči islámu a jeho mediální obraz vede k zdeformovanému pohledu české veřejnosti na islámský svět a muslimskou komunitu u nás.

V závěrečné části byla provedena zevrubná analýza klíčových slov spojených s islámem v návaznosti s příznivými či nepříznivými konotacemi. Média v mnoha případech islám prezentují skrze optiku negativních jevů, čímž šíří nejenom strach, ale i formují nenávistný postoj vůči muslimům. Odborníci nám ale jasně říkají, že se nejedná o problémy či nebezpečí toho typu, jež nám prezentují média. Islám je náboženství jako jakékoliv jiné, které ze své podstaty nevede zákonitě k nepřátelskému postoji proti liberální demokracii. Nebezpečné jsou primárně fundamentalistické interpretace, kterým se daří tím více, čím více budou mít řadoví muslimové dojem, že jsou pod útokem „Západu“, čemuž napomáhá právě naše tendenční zobrazování islámu. Rovnicí muslim = terorista se dopouštíme toho samého, co dělá fundamentalista, když tvrdí, že křesťan/bezvěrec = nepřítel islámu.

Islám je v západní společnosti vystavován pravidelným útokům, je zneužíván jako nástroj ke strašení islámem, vyvolávání paniky z bezprostřední hrozby jež pro nás islám může představovat a rovněž slouží jako nástroj politického boje. Domnívám se, že by mělo být v zájmu české společnosti, aby byla větší pozornost věnována komplexnímu a objektivnějšímu znázornění islámského světa.

5. SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka 1: Počet článků obsahujících slovo islám/muslim 36

Tabulka 2: Počet článků obsahujících zvolené klíčové pojmy 38

Graf 1: Počet článků obsahujících slovo islám/muslim 37

Graf 2: Počet článků obsahujících zvolené klíčové pojmy 42

6. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BEČKA, Jiří – MENDEL, Miloš. *Islám a české země*. V Olomouci: Votobia, 1998. ISBN 80-722-0034-8.

ČERNÝ, Karel. *Nad Evropou Půlměsíc I.: Muslimové v Česku a západních společnostech*. Praha: Karolinum, 2015. ISBN 9788024630663.

EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2006. ISBN 80-7278-326-2.

JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. 2., přepracované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0743-6.

KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Šesté, opravené vydání. Praha: Vyšehrad, 2015. ISBN 978-80-7429-598-0.

LHOŤAN, Lukáš. *Islám a islamismus v České republice*. 3. rozšířené vydání. V Pstruží: Lukáš Lhoťan, 2019. ISBN 978-80-907004-4-4.

MENDEL, Miloš. *Muslimové a jejich svět: o víře, zvyklostech a smýšlení vyznavačů islámu*. Vydání druhé. Praha: Dingir, 2018. ISBN 978-80-86779-45-4.

MENDEL, Miloš. *Pojmy da`wa a džihád v klasickém islámu*. Religio: Revue pro religionistiku. Brno: Česká společnost pro studium náboženství Brno, 1995, roč. 1995m č. 2, s. 3-16. ISSN 1210-3640

OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Atlas muslimských strašáků, aneb, Vybrané kapitoly z "mediálního islámu"*. Praha: Academia, 2014. ISBN 978-80-200-2428-2.

OSTŘANSKÝ, Bronislav. Co jinde nenajdete aneb Debaty o islámu po Česku. In. BERÁNEK, Ondřej – Ostřanský, Bronislav. *Stíny minaretů: Islám a muslimové jako předmět českých veřejných polemik*. 1. Praha: Academia, 2016, s. 52. ISBN 978-80-200-2630-9.

OSTŘANSKÝ, Bronislav. *Islamofobie po česku*. Praha: Vyšehrad, 2018. ISBN 9788074299032.

OSTŘANSKÝ, Bronislav – MENDEL, Miloš – RATAJ, Tomáš. *Islám v srdci Evropy: vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1554-9.

REIFOVÁ, Irena. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004, s. 70. ISBN 80-7178-926-7.

TOPINKA, Daniel. *Integrační proces muslimů v České republice – pilotní projekt* [online]. 2007 [cit. 2021-12-29]. Dostupné z: [www.mvcr.cz › soubor › integracni-proces-muslimu-v-cr-pilotni-projekt](http://www.mvcr.cz/soubor/integracni-proces-muslimu-v-cr-pilotni-projekt)

TOPINKA, Daniel. *Muslimové v Česku: Etablování muslimů a islámu na veřejnosti*. 2016. Barrister & Principal, 2016. ISBN 978-80-7485-115-5.

INTERNETOVÉ ZDROJE

AMOS, O. Z. Neviňte všechny muslimy. *Mladá fronta DNES* [online]. 2001, 13.9., (214), 6 [cit. 2022-03-27]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: Anopress.cz

BARTOŠEK, Pavel. Zeman si notoval s Okamurou. *Lidové noviny* [online]. 2017, 11.12., (286), 2 [cit. 2022-03-30]. ISSN 0862-5921. Dostupné z: Anopress.cz

BEZPEČNOSTNÍ INFORMAČNÍ SLUŽBA. *Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2015* [online]. In: . 1.9. 2016, s. 13-14 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocní-zpravy/2015-vz-cz.pdf>

Bible: *Písmo svaté Starého a Nového zákona*. Český ekumenický překlad. 3. přeprac. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1993. Dostupné z: bible.or.cz

BŘEZINOVÁ, Markéta. Karikatury tak hrůzné zvěrstvo neomlouvají, říká šéf českých muslimů. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, 8.1., (6), 5 [cit. 2022-03-28]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: Anopress.cz

CENTRUM PRO STUDIUM POLITICKÉHO ISLÁMU. *O nás* [online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.cspii.org/cz/o-nas/>

ČESKÁ SEKCE VATIKÁNSKÉHO ROZHLASU. Základ terorismu? Odmitat zázrak Stvoření!. *RadioVaticana.cz* [online]. 2016, 1. 8. [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=24161>

Český statistický úřad. *Výsledky: Sčítání lidu 2021* [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/vysledky-první>

ČTK. Muslimové cítí s oběťmi. *Právo* [online]. 2001, 14.9., (214), 5 [cit. 2022-03-27]. ISSN 1211-2119. Dostupné z: Anopress.cz

ČTK. Zeman straší islámem kvůli popularitě, soudí politici. *Lidové noviny* [online]. 2015, 17. 10., (243), 3 [cit. 2022-03-30]. ISSN 0862-5921. Dostupné z: Anopress.cz

ELIÁŠOVÁ, Kateřina. Česká reakce: nenaskočít na populismus. *Lidové noviny* [online]. 2015, (7), 5 [cit. 2022-03-14]. ISSN 0862-5921. Dostupné z: Anopress.cz

FIALA. Muslimové vyjadřují soustrast, obávají se ale, že se negativní nálady obrátí proti nim. *CT24.cz* [online]. 2015, 14.11. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: Anopress.cz

FICBAUEROVÁ Barbora – SOUKUPOVÁ Jana. Brněnská mešita byla první. Lidé si na ni už zvykli. *Mladá fronta DNES* [online]. 2018, 4.7., (154), 16 [cit. 2022-04-03]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: Anopress.cz

GOLIS, Ondřej. Vylučte Arabku, žádají ředitele. *Lidové noviny* [online]. 2016, 16.4., (89), 2 [cit. 2022-04-03]. ISSN 0862-5921. Dostupné z: Anopress.cz

HALÍK, Tomáš. Desatero ke strachu z islámu. *Lidové noviny* [online]. 2015, 3. 10, (231), 22 [cit. 2022-03-21]. ISSN 0862-5921. Dostupné z: Anopress.cz

HEGER, Lubomír. Svět podle teroristů: proč vraždí nevinné?. *Mladá fronta DNES*[online]. 2005, 3.8., (180), 10 [cit. 2022-03-27]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: Anopress.cz

HIRSCHKIND, Charles. What is Political Islam? Middle East Report. *Jstor.org* [online]. 1997, (205), 12-14 [cit. 2022-04-09]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.2307/3013086>

HOFFMAN, Ivan. Teroristický útok na USA svědčí o zásadní změně světa. *Radiožurnál - Radioforum* [online]. 2001, 13.9. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: Anopress.cz

HOŠEK, Jiří – HEJLOVÁ, Simona. Teroristický útok na Madrid. *Radiožurnál - Ozvěny dne* 7 [online]. 2004, 12.3. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: Anopress.cz

HUDEMA, Marek. Islámský stát chce násilím uspišit konec světa, říká orientalista. Apokalypsou ospravedlňují i boj s šíity. *IHNed.cz* [online]. 2015, 10.8. [cit. 2022-03-28]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: Anopress.cz

INSTITUTE FOR ECONOMICS & PEACE. Global Peace Index 2020. : *Measuring peace in a complex world* [online]. Sydney, 2020, s. 20 [cit. 2022-03-14]. ISBN 978-0-6485327-8-1. Dostupné z: https://visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/10/GPI_2020_web.pdf

Jak se chovat během útoku teroristů. *NOVA - Televizní noviny* [online]. Anopress. 2015, 25.11. [cit. 2022-03-07]. Dostupné z: [Anopress.cz](https://www.anopress.cz)

JANOUCHOVÁ, Kateřina. Islám si chce podrobit Evropu, říká spisovatelka. *Mladá fronta DNES* [online]. 2017, 27.5., (122), 1 [cit. 2022-04-03]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: [Anopress.cz](https://www.anopress.cz)

JANOUCHOVÁ, Kateřina. Radikální islám je jako nákaza virem ebola. *Mladá fronta DNES* [online]. 2017, (122), 16 [cit. 2022-03-15]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: [Anopress.cz](https://www.anopress.cz)

JANOUŠ, Václav. Pražský imám v cele. Policie řeší jeho kšefty. *Mladá fronta DNES* [online]. 2018, 10.11., (262), 1 [cit. 2022-04-09]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: [Anopress.cz](https://www.anopress.cz)

JANOUŠ, Václav. Začíná to šariou, končí násilím. *Mladá fronta DNES* [online]. 2016, 30.8., (203), 3 [cit. 2022-04-03]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: [Anopress.cz](https://www.anopress.cz)

JD. Poslanec: Musíme bránit naši kulturu. *Mladá fronta DNES* [online]. 2017, 5.9., (206), 16 [cit. 2022-03-15]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: [Anopress.cz](https://www.anopress.cz)

JOCH, Roman. Jsme ve válce. Nepřítel? Radikální islám. *Lidové noviny* [online]. 2015, 9.1., (7), 11 [cit. 2022-03-28]. ISSN 0862-5921. Dostupné z: [Anopress.cz](https://www.anopress.cz)

KAISER, Daniel. To je začátek konce islámského terorismu. *Lidové noviny* [online]. 2011, 7.5., (107), 11 [cit. 2022-03-27]. ISSN 0862-5921. Dostupné z: [Anopress.cz](https://www.anopress.cz)

KAMBERSKÝ, Petr. Nechci tu politický islám, ženské obřízky. *Lidové noviny* [online]. 2015, 24.1., (20), 3 [cit. 2022-03-19]. ISSN 0862-5921. Dostupné z: [Anopress.cz](https://www.anopress.cz)

KOLÁŘ, Petr. Hlavní téma voleb? Kupodivu migrace. *Mladá fronta DNES* [online]. 2021, 9.8., (182), 1 [cit. 2022-03-19]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: [Anopress.cz](https://www.anopress.cz)

KOLÁŘ, Petr. Nové volby tu nebudou, ale vláda se změnit může. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, 7. 2., (32), 2 [cit. 2022-03-21]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: Anopress.cz

KOPECKÝ, Josef. Tak snad radši od islámu zpátky k motýlům. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, 23. 1., (19), 12 [cit. 2022-03-20]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: Anopress.cz

KRAUS, Josef. Pro samé ohledy nevidíme zlo. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, 9.1., (7), 12 [cit. 2022-04-02]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: Anopress.cz

KRUŽÍK, Michal. Pomalá, ale jistá islamizace Evropy. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, (239), 11 [cit. 2022-03-15]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: Anopress.cz

LOUŽEK, Marek. Muslimský sklon k radikalizaci. *Mladá fronta DNES* [online]. 2021, 20.11., (268), 9 [cit. 2022-03-19]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: Anopress.cz

MÁCHALOVÁ, Jana. Svět ztrácí ideu módy. *Lidové noviny* [online]. 2017, 2. 9., (204), 11 [cit. 2022-04-25]. ISSN 0862-5921. Dostupné z: Anopress.cz

Mediální skupina Mafra [online]. [cit. 2022-02-18]. Dostupné z: <https://www.mafra.cz/o-spolecnosti.aspx>

MILENKOVIČOVÁ, Ivana. Rumuni se bouří, nechtějí mešitu. *Lidové noviny* [online]. 2015, 24.7., (171), 6 [cit. 2022-04-03]. ISSN 0862-5921. Dostupné z: Anopress.cz

Ministerstvo kultury. *Zákon č. 3-2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech* [online]. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/zakon-c-3-2002-sb-o-cirkvich-a-nabozenskych-spolecnostech-396.html>

NEK, DPA, ČTK. Nejsem Charlie, říká část muslimů. *Právo* [online]. 2015, 13.1., (10), 12 [cit. 2022-03-28]. ISSN 1211-2119. Dostupné z: Anopress.cz

NEVINS, Sheila, Brad GREY a John HOFFMAN. In Memoriam: New York City, 9/11/01. *Channel HBO* [online]. 2002 [cit. 2022-02-24].

NOVÁK, Martin. Útok, nejšťastnější den teroristy. *Hospodářské noviny* [online]. 2005, 15. 7., (137), 2 [cit. 2022-03-27]. ISSN 0862-9587. Dostupné z: Anopress.cz

PACLÍKOVÁ, Adéla. S prasetem k mešitě. Okamurův návod na záchranu Česka před islamisty. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, 5.1., (3), 1 [cit. 2022-03-19]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: Anopress.cz

PETRÁČEK, Zbyněk. Ach ty můj závoji. *Lidové noviny* [online]. 2018, 10. 2., (35), 21 [cit. 2022-04-25]. ISSN 0862-5921. Dostupné z: Anopress.cz

PIETRAŠ, Petr. Jak zastavit islamizaci Evropy. *Lidové noviny* [online]. 2019, 10. 8., (184), 13 [cit. 2022-03-21]. ISSN 0862-5921. Dostupné z: Anopress.cz

POKORNÝ, Jakub. "Neviditelný" islám v Česku už zajímá BIS. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, (7), 4 [cit. 2022-03-14]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: Anopress.cz

POKORNÝ, Jakub. Už žádný další muslim!. *Mladá fronta DNES* [online]. 2017, 26.8., (198), 2 [cit. 2022-04-02]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: Anopress.cz

ROKOS, Milan. Útok na mešitu: přes 200 obětí. *Lidové noviny* [online]. 2017, 25.11., (273), 1 [cit. 2022-04-03]. ISSN 0862-5921. Dostupné z: Anopress.cz

RYCHETSKÝ, Jan. Válečný veterán, plukovník Dubec: Potichu se tu vytváří „pátá kolona“ muslimů. Nelítostní a krutí lidé. Stejně jako si Němci připravili sudeťáky. Hrozí náboženská válka!. *Parlamentnilisty.cz* [online]. Praha, 2018, 30.9. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: parlamentnilisty.cz

SALAUDEEN, Mistura Adebusola a Onyechi NGOZI. Digital media vs mainstream media: Exploring the influences of media exposure and information preference as correlates of media credibility. *Cogent Arts & Humanities* [online]. Abingdon, 2020, 7(1) [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: doi:10.1080/23311983.2020.1837461

SLÁDEK, Jiří. Europol varuje před terorem. *Mladá fronta DNES* [online]. 2019, 29.6., (150), 7 [cit. 2022-04-13]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: Anopress.cz

SLEZÁKOVÁ, Magdalena. Islamisté pracují se strategií strachu. *Lidové noviny* [online]. 2015, 11.2., (35), 7 [cit. 2022-03-27]. ISSN 0862-5921. Dostupné z: Anopress.cz

SVAČINA, Pavel. Senior z Bakova teroristou. *Mladá fronta DNES* [online]. 2018, 16.3., (64), 17 [cit. 2022-04-03]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: Anopress.cz

ŠAFAŘÍKOVÁ, Jana. Útočník vjel v Paříži do protiteroristické jednotky. *Mladá fronta DNES* [online]. 2017, 10.8., (184), 10 [cit. 2022-04-09]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: Anopress.cz

ŠAFAŘÍKOVÁ, Kateřina. "Konvičkovci" expandují do politiky. *Lidové noviny* [online]. 2015, 8. 6., (132), 2 [cit. 2022-03-22]. ISSN 0862-5921. Dostupné z: Anopress.cz

TOMÁNEK, Tomáš. Teď chceme stoupat, plánuje ODS. *Lidové noviny* [online]. 2016, 18.1., (14), 4 [cit. 2022-03-20]. ISSN 0862-5921. Dostupné z: Anopress.cz

Ústředí muslimských obcí: Historie a současnost [online]. Brno, 2009, 9.4. [cit. 2021-12-23]. Dostupné z: <http://www.umocr.cz/historiecz.pdf>

VÍTOVÁ, Šárka. *Sociologická encyklopedie: Komunikace masová* [online]. 2020, 21. 9. [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Komunikace_masová

VODIČKA, Milan. Zemanova svatá válka. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, 28. 1., (23), 1 [cit. 2022-03-21]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: Anopress.cz

VOTRUBA, Viktor. Islám je hlavně politické téma, ne náboženské. *Mladá fronta DNES* [online]. 2017, 7. 12., (283), 16 [cit. 2022-03-21]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: Anopress.cz

ZÁBŘEH, Gymnázium. Evropa a islám: přistěhovalci se musí přizpůsobit nám. *Mladá fronta DNES* [online]. 2015, 9. 4., (83), 3 [cit. 2022-03-21]. ISSN 1210-1168. Dostupné z: Anopress.cz

ZÍDEK, Petr. Islám je slučitelný s našimi hodnotami. *Lidové noviny* [online]. 2015, 10.1., (8), 23 [cit. 2022-03-19]. ISSN 0862-5921. Dostupné z: Anopress.cz